

ЖИЧКИ БЛАГОВЕСНИК

Часопис Епархије жичке
јул-септембар 2020.

Издази са благословом
Његовог Преосвештенства
Епископа жичког г. др Јустина

Насловна сѝрана:

Сабор Светих Срба Мученика

Последња сѝрана:

Печат Светог кнеза Лазара

СIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

271.222(497.11)

ЖИЧКИ благовесник : часопис Епархије
жичке / одговорни уредник Александар Р. Јев-
тић. - 1997, бр. 1 - . - Краљево : Епархија жи-
чка, 1997 - (Краљево : МАК-ДИ). - 24 cm

Наставља традицију Жичког благовесника из
1919. године.
ISSN 2466-5320 = Жички благовесник

COBISS.RS-ID 186541319

Сви текстови представљају
ставове аутора

САДРЖАЈ

Богословље, историја Цркве, култура:

Свети Николај Охридски и Жички,
Говор на Видовдан 1916. у Лондону..2

Пројтојереј Милан Филиповић,
Страдање драгачевских свештеника
за време Великог рата (Први део).....3

Презвијтер Николај Лудовикос,
Крст самољубља и крст љубави (Први
део).....5

М. Х
Писмо брату.....8

Бојана Димитријевић,
Пандемија као прилика за испуњење
јеванђелских заповести.....10

Јереј др Слободан Јаковљевић,
Богослужбени поредак на просторима
средњовековне Србије у доба Светог
Саве (Други део).....14

Јереј Младен Миливојевић,
Света тајна исповести и(ли) духовни
разговор.....18

Пројтојереј Марко Мирковић,
Беседа на Преображење Господње....22

Пројтонамесник Дејан Марковић,
Страница православног хумора.....25

Интервју:

Душан Дуњић,
Разговор са г. Гораном Ристовићем
Покимицом: Филлигранска нит као
принос Богу.....26

Лирски благовесник:

Др Драјан Хамовић,
Свети Сава у оптици модерних српских
песника (Други део).....30

Прикази:

Презвиптер др Оливер Субојић,
др Драјан Хамовић,
Презвиптер Александар Р. Јевтић,
Господе, где станујеш?.....34

Веронаука:

Проионамесник Новица Блајојевић,
Верска настава у Епархији жичкој...36

Марко Трајковић,
Верска настава у Србији између два
Светска рата (Трећи део).....38

Вероучицел Јанко Божовић,
Ужичка Гимназија.....41

Летопис:

Проиођакон Александар М. Грујовић
Летопис богослужења Епископа
жичког Г. Јустина.....44

ЖИЧКИ БЛАГОВЕСНИК

Часопис Епархије жичке

САМОГ СВЕТОГ СВЕТА МИРА

Главни и одговорни уредник
протонамесник Александар Р. Јевтић

Уређивачки одбор:

Архимандрит др Тихон (Ракићевић),
протојереј-ставрофор Љубинко Костић,
протојереј-ставрофор Милић Драговић,
протојереј мр Миломир Радић,
протојереј мр Небојша Дабић,
протонамесник Новица Благојевић,
јереј др Слободан Јаковљевић,
др Драган Хамовић

Издавач:

ЕУО Епархије жичке,
Трг Светог Саве 4,
Краљево

e-mail:

z.blagovesnik@gmail.com

Дизајн и припрема:

Јелена Нешковић

Штампа:

МАК-ДИ, Краљево

Тираж:

2000 примерака

ГОВОР НА ВИДОВДАН 1916. У ЛОНДОНУ

Господо и пријатељи!

Дошао сам из Србије, из европске поноћи. Тамо нигде ни зрачка светлости. Сва је светлост побегла са земље на небо и једино нам одозго светли. Па ипак, ми нејаки у свему, сада овако, јаки смо у нади и вери, у скоро свануће дана. Захвалан сам лорду Архиепископу кентербериском, који ми је омогућио да на Свети Видовдан, овог лета Господњег 1916. године, у овој прекрасној Цркви Светог Павла, пред његовим Височанством краљем Џорџем Петим и најугледнијим Енглезима могу да вам се обратим.

Господо и пријатељи! Цео дан јуче провео сам разгледајући овај величанствени храм, који је понос Енглеске и хришћанства. Ја сам видео да је он саграђен од најскупоценијег материјала, донесеног из разних крајева империје у којој сунце не залази. Видео сам да је саграђен од граница имермера које су испирали таласи стотине мора и океана. И да је украшен златом и драгим камењем, донетим из најскупоценијих рудника Европе и Азије. И уверио сам се да се овај храм с правом убраја у једно од архитектонских чуда света.

Но, господо и пријатељи! Ја долазим из једне мале земље на Балкану у којој има један храм, и већи, и лепши, и вреднији, и светији од овог храма. Тај храм се налази у српском граду Нишу и зове се „Беле-кула“. Тај храм је сазидан од лобања и костију мог народа. Народа који пет векова стоји као стамена брана азијатском мору, на јужној капији Европе. А кад би све

лобање и кости биле узидане, могао би се подићи храм триста метара висок, толико широк и дугачак, и сваки Србин би данас, могао подићи руку и показати: Ово је глава мога деде, мога оца, мога брата, мога комшије, мога пријатеља, кума. Пет векова Србија лобањама и костима својим брани Европу да би она живела срећно. Ми смо тупили нашим костима турске сабље и обарали дивље хорде, које су срљале као планински вихор на Европу. И то, не за једну деценију, нити за једно столеће, него за сва она столећа која леже између Рафаела и Шилера. За сва она бела и црвена столећа у којима је Европа вршила реформацију вере, реформацију науке, реформацију политике, реформацију рада, реформацију целокупног живота. Речју, када је Европа вршила смело ко-

риговање, и богова и људи из прошлости, и када је пролазила кроз једно чистилиште, телесно и духовно.

Ми смо, као стрпљиви робови, клали се са непријатељима њеним, бранећи улаз у то чистилиште. И

другом речју, док је Европа постајала Европом, ми смо били ограда њена, жива и непробојна ограда, дивље трње око питоме руже. На Видовдан 1389. године српски кнез Лазар, са својом храбром војском, стао је на Косову Пољу на браник хришћанске Европе, и дао живот за одбрану хришћанске културе. У то време Срба је било колико и вас Енглеза. Данас их је десет пута мање.

Где су? Изгинули бранећи Европу.

Сада је време да Европа Србији врати тај дуг.

Свети Николај Охридски и Жички

СТРАДАЊЕ ДРАГАЧЕВСКИХ СВЕШТЕНИКА ЗА ВРЕМЕ ВЕЛИКОГ РАТА

Први део

Недавно смо обележили стогодишњицу завршетка Великог рата, а тема овог написа је страдање драгачевских свештеника у овом рату. Драгачево је област омеђена реком Моравицом, пошавши мало северније од Ивањице, па поред Ариља и Пожеге, и даље Западном Моравом кроз Овчар Бању до почетка Међувршја, па онда преко Овчара и даље венцем планине Јелице изнад Чачка и моравске котлине до планинских страна Троглава и Чемерна састављајући круг изнад Студенице према Ивањици. Драгачево сачињава 47 села а центар је варошица Гуча.

Пред почетак рата у Драгачеву је било седам парохијских цркава и два

манастира. При три цркве биле су по две парохије: у Гучи, Тијању и Котражи. Остале парохије биле су при црквама у Горачићима, Каони, Драгојевцу, Прилипцу и Манастиру Свете Тројице у Овчару (Дучаловићи). Иначе укупно је било дванаест парохија на којима су службовали следећи свештеници: прва парохија гучка прота Филип Мијатовић, (архијерејски намесник драгачевски); друга парохија гучка јереј Неофит Симић; прва парохија тијањска јереј Добривоје Протић; друга парохија тијањска јереј Младен Поповић; прва парохија котрашка јереј Милета Јовановић; друга парохија котрашка (вичка) јереј Милан Недовић; парохија прилипачка јереј Михаило

Протић; парохија дучаловачка (Манастира Свете Тројице) јереј Драгутин Аџемовић; парохија горачићка јереј Арсеније Ђендић; парохија каонска јереј Урош Оцокољић; парохија лучка није имала своју цркву па су је опслуживали свештеници из Ивањице; парохија драгојевачка је од 1908. године била упражњена и све до 1920. године опслуживали су је свештеници ариљски, изузев периода 1916-1918 када је парохију опслуживао парох гучки прота Филип. (Иначе, до 1908. године у Драгојевцу је службовао јереј Јован Цвијовић, родом из Дрежника, потоњи митрополит скопски Јосиф.) Драгачевско село Трешњевица припадало је клисурској парохији на којој је парох био јереј Вељко Танкосић.

Несрећна околност била је та да је Епископ жички Сава Бараћ Дечанац изненада преминуо 17. маја 1913. године, па ће Епархија жичка остати без епископа све до свршетка рата, када ће 1919. на жички престо бити изабран епископ Николај Велимировић.

Без пароха најпре остаје прва парохија тијањска чији је парох Добривоје Протић преминуо 7. децембра 1914. године. Поп Добро, (како су га из милоште звали парохијани), потиче из чувене свештеничке породице. Његов предак свештеник Арсеније доселио се у првој половини осамнаестог века из Херцеговине у Негришоре, у засеок Раздоље, где ће се скућити и одакле ће служити у Храму Светог великомученика Прокопија у суседном Тијању. Из ове породице у периоду од око 250 година, службоваће у Тијању, у непрекидном низу, осам генерација свештеника. Из ове породице поникле су многе знамените личности од којих треба поменути архимандрита Манастира Боговађе Хаџи Рувима Ненадовића, војводу из Првог српског устанка Петра Молера (Николајевића) и по-

себно проту Јанка Михајиловића Молера. Јанко се истакао као устаник у Другом српском устанку, као један од најзначајнијих иконописаца у првој половини деветнаестог века, и као свештеник - угледна личност у своме времену. По њему ће потомци добити презиме Протић. Дакле, по смрти попа Добра прву тијањску парохију опслуживаће његов син, последњи свештеник из ове лозе, Михаило Протић, у то време парох прилипачки, који ће 1922. године званично постати стални парох ове парохије у Тијању.

После вишемесечног ратног затишја с јесени 1915. на Србију ће са три стране ударити много јача војска Аустроугарске, Немачке и Бугарске. И iscrпљена у претходним ратовима и борбама, пред ударом надмоћнијег непријатеља српска војска ће се под борбом повлачити на југ. Српска влада је издала наредбу свим свештеницима да остану на парохијама са народом, али се, поред војних свештеника, и против воље Српске владе са војском повукао и митрополит Димитрије, као и један број парохијских свештеника, и преко Албаније стигли на Крф. Жичка и тимочка епархија су још пре окупације биле упражњене, а владике нишки Доситеј и шабачки Сергије, биће интернирани у Бугарску. У интернацији у Бугарској почетком 1918. умреће умировљени владика рашкопризренски Нићифор Перић. Митрополит пећки Гаврило Дожић интерниран је у логор Цеглед. Мученички крај доживеће митрополит скопски Викентије Крцић који је пре избора за митрополита, петнаестак година, био старешина Манастира Свете Тројице и Сретења у Овчару. Њега ће новембра 1915. године код Урошевца заробити Бугари и заједно са ђаконом Цветком Нешићем, сурово убити и њихова тела спалити. (Митрополит Викентије је 2017. године као свештеноченик при-

бројан Светима наше Свете Цркве.) Тако ће Србија за све време окупације остати обезглављена, без иједног епископа, и ни једна упражњена парохија није попуњена, нити ће бити рукополагања нових свештеника. (Додуше, митрополит Димитрије на Крфу је 1916. рукоположио у чин ђакона Драгомира, сина проте Филипа Мијатовића из Гуче, и он ће у првој деценији по рату службовати на три парохије драгачевске.)

Крајем октобра аустроугарска војска ће заузети Драгачево, а после краћег времена и успоставити своју власт. У тим данима највише је пострадала црква у Котражи. Наиме, непријатељска војска је у Храм Светог Георгија затварала Србе који су спремани за интернирање. Том приликом, Аустроугари су цркву опљачкали и обесветили, иконостас и богослужбене књиге спалили и сав инвентар уништили, тако да су остали само голи зидови. Са цркве су, као и са свих цркава драгачевских, поскидана и однета сва звона. Стари котрашки свештеник Милета Јовановић (рођ. 1839), који је као млад свештеник 1873. са народом подигао нову цркву, заточен је у својој кући и за све време рата неће у цркву ући, нити службу Божју служити, а неће ни ослобођење дочекати пошто ће, после изнемоглости и рањавања од аустријских војника, преминути 22. маја 1918. године. Други свештеник котрашки, (вичка парохија), Милан Недовић, повући ће се са српском војском, прећи преко Албаније и доспети на француско острво Корзику, одакле ће се у Котражу вратити тек почетком 1919. године.

Протојереј Милан Филиповић,

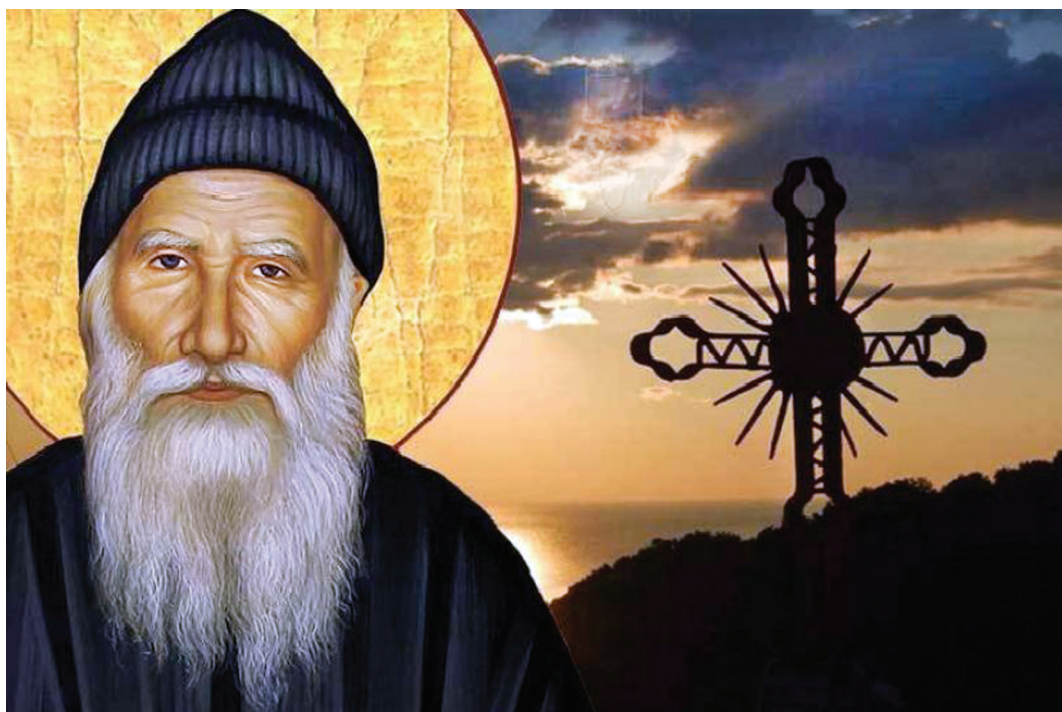
-наставак у следећем броју-

КРСТ САМОЉУБЉА И КРСТ ЉУБАВИ

Први део

„И дозавши народ са ученицима Својим рече им: Ко хоће за Мном да иде, нека се одрекне себе и узме крст свој, и за Мном иде. Јер ко хоће живиој свој да сачува, изјубиће ја, а ко изјуби живиој свој Мене ради и Јеванђеља, онај ће ја сачувати. Јер каква је користи човјеку ако задобије сав свијет, а души својој науди? Или какав ће откуј даћи човек за душу своју? Јер ко се њосијиди Мене и Мојих речи у роду овоме њрељубиојворном и ѡрешном, и Син ће се Човечији њосијидеићи њеја кад дође у слави Оца својеја са светиим анђелима“
(Мк. 8, 34–38; 9, 1).

У овим стиховима Јеванђеља нам се откривају многи слојеви, разни нивои. Речи *ко хоће* – су савет, призив, обраћен нашој слободи. У другом јеванђељском тексту Христос каже: *ако ко хоће* (уп. Мт. 16, 24). Речи *ако ко хоће*, свакако звуче за нас некако чудно, јер оне су упуњене људима, који, у шта смо ми уверени, и без тога хоће да следе за Христом. Они су се окупили око Њега, зато што су видели, како Он савршава задивљујућа чуда, васкрсава мртве, са две рибе насићује огромну масу људи. И ми смо уверени, да су сви ови људи хтели да буду тамо, и учествују у таквом још невиђеном догађају. И ово тим више уколико су они хтели да реше неке своје проблеме.

Данас ви, такође, можете видети да Црква привлачи огромну масу људи. Зашто? А како би било другачије, када се у Цркви сабира народ, и политичарима то обећава допунске гласове на изборима, некеме она даје утеху, у њој су тако лепа празници, и уопште она је носилац традиције...

И тада је било такође људи, који су хтели да се прогурају ближе до Христа, али из разлога који се нису тицали њихове личности и нису дотицали њиховог духа. Неко Га је тражио да би исцелио његово болесно дете, други – да би га Христос поново нахранио, као што је нахранио 5000 људи, трећи је усхтео да задобије силу ходаћа водама, као што је и Он то чинио; четврти се надао, да ће Христос помоћи Јеврејима да победе Римљане и освоје слободу. Гомила се збијала око Њега, зато што је сваки

хтео да се пробије што ближе Христу из свог разлога, сваки је хтео нешто од Њега. Сваки придаје значај Христу из својих разлога, а не по оним, са којима би Он био сагласан. Зато нам Он и каже: *ко хоће*.

Замислите, да нама сабраним овде данас, Он каже:

– Ко хоће да борави у манастиру?

Па, ми сви – одмах ви одговарате, апсолутно уверени, да ћете да боравите овде, у манастиру!

Речима „ко хоће“ Христос у суштини тражи јасноћу, наш стварни мотив: а не да ли ми хоћемо да будемо с Њим из некаквих својих разлога, које има сваки за себе? На пример, ми можемо ићи у манастир, да би се одморили од свакодневице; да би задобили благодат, пронашли утеху, сусрели се са интересантним људима, нашли

себи мужа или невесту и др. Ово ме подсећа на старца Порфирија, који је говорио:

– Сви млади људи који ми долазе, све време ме питају, којом да се ожене, коју професију да изабере, колико новца ће добијати. И нико не пита о духовним проблемима. Догађа се да један од мноштва њих и зада какво духовно питање: како *наћи Бога, где је истина?*

Сви га траже као некакав медијум. Исто је било и са старцем Јаковом. Узима он телефонску слушалицу, а на другом крају жице девојка са Пелопонеза пита:

– За кога да се удам? Ево ја једнако мислим на Атанасија, и на Георгија такође, али и на Никоса. Кога да изаберам од њих тројице? С киме се саживети?

И старец им је говорио:

– Ако бих ја одоговарао на таква питања, онда бих поженио пола Грчке! Но, то није мој посао!

Једном му је неко позвонио и рекао:

– Хоћу да ми кажеш да ли ће изабрати Мицотакиса?

Други пут је код старца Порфирија банула полиција, да би им рекао, где се скрива неки бегунац, кога су они тражили. Када им је он одговорио да то није његов посао, полицајци су се разбеснели и отишли. Старцу су се обраћали чак и људи са питањем, где леже закопана блага.

Људска јурњава за срећом нема граница. За време једне посете старец је био обавештен Духом Светим да не даје никакве информације придошлим људима, јер ако то буде учинио, они ће га убити. И он им ништа није открио, они су тако и отишли без онога што им је било потребно.

Зато Христос и каже: ко хоће. Он тражи личну везу: *Лично Ја, за шта сам ти потребан?*

Само неке од људи, који окружују Христа, интересује шта Он лично по Себи представља. Интересује ли нас Он сам уопште?

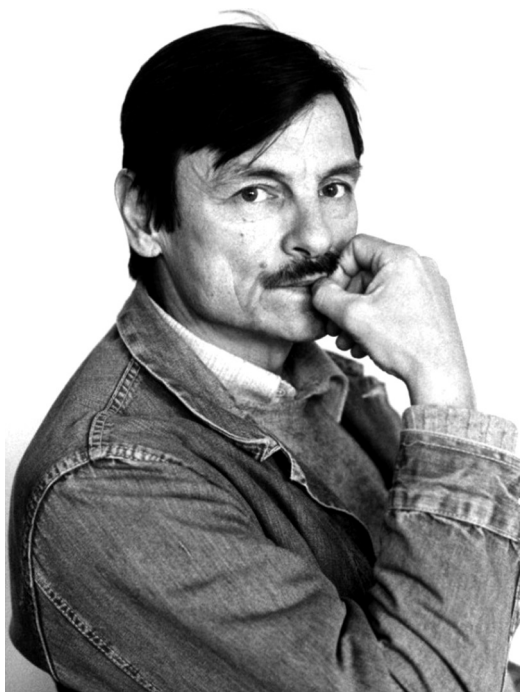
Презвитер Николај Лудовикос

Превод са руског: Небојша Ћосовић

-наставак у следећем броју-

ПИСМО БРАТУ

Христос васкрсе, драги мој оче и брате Н.

Ништа се битно није променило од мог последњег писма теби, јер и сам знаш да онима који искључиво путују по ходницима своје душе и ума, недостају догађаји. И потпуно сам свестан да управо зато многи мој живот називају недостатним, а ја, читав тај свет који се открива у одсуству утисака, не бих дао ни за шта. Али да оставимо сада то по страни. Није то тема овог писма, него сам желео да са тобом поделим неке мисли.

Јуче сам, у *Дневнику* Андреја Тарковског, прочитао следеће: „Живот, наравно, нема никаквог смисла. Кад би имао, човек не би био слободан, него би се претворио у роба тог смисла и свој живот би градио у складу са неким потпуно новим категоријама. Категоријама робовања. Као што је за неку животињу смисао живота у самом животу, у продужењу врсте. Животиња ради свој робовски посао зато што истински осећа смисао свог живота. Зато је сфера њеног живота затворени круг. Човек стреми да досегне и спозна апсолутно.“

Треба ли да ти говорим колико су ме заинтрижиле ове његове речи – да живот нема смисла?! Међутим, након почетног неслагања, разумео сам колико је он заправо у праву. Свему што поставимо као циљ, макар био и најузвишенији: породица, деца, образовање, напредовање, пријатељи (стави шта год желиш) не само да постајемо робови, већ ће нам се и кад тад одузети, што смо већ обојица на неки начин доживели. А онда остајемо сами, обесмишљени и обестемељени, јер смо грађевину нашег живота темељили на нечем што није наше (зато ће нам се и одузети) и што није (само по себи) вечно. И управо у овом цитату разумем све оне исповести наших пријатеља који су се након постигнутог огромног успеха, ујутру пробудили празни, јер су, достигавши оно чему су тежили, заправо изгубили циљ и смисао. Достигли су предмет свог труда и борбе и тиме га... изгубили.

И како сада поново наћи нови циљ, када смо се и до овог већ потпуно истрошили, испразнили и испрљали? Следећи Андрејеву мисао у мени одзвањају речи кондака који се пева на Литургији, Сирне недеље: *Смисла њодашељу, Гос- њоде, слава Теби!* Да, заиста, само нам Он може даровати смисао и само у Њему можемо наћи сврху, и излаз, и одговор. Без Христа је заиста све мука и туга духу. И зато се у тим тренуцима потпуне обестемељености и таме бесмисла некако увек сетим: Јоне који је био заробљен у утроби кита, и у мраку чекао избављење; или Ноја који је био потпуно беспомоћан са свим сапутницима у барци, чекајући да се вода повуче, а притом и у потпуној неизвесности како ће живот изгледати после потопа; или Данила у лавовској јами. Сви су они били затворени у мраку, гурнути до безизлаза, као што се и сами често осећамо, али су све своје надање и поверење положили на Господа, знајући да их он неће изневерити.

А шта рећи о борби Узора свих узора? Мени је лично некако то увек највећи утисак целе ове Страсне недеље, до Васкрса – та борба, агонија, богоостављеност и на крају славно Васкрсење које се у нашим животима одиграва у тим скривеним одајама наше душе, а на које смо сви призвани хтели то или не. Када дође тај наш

час, након првобитне буре од бунта, беса и немоћи, остаје нам само да се смиримо, прихватимо све и положи- мо наду на Божије обећање. Или како то чудесно каже Свети Макарије Египатски: „Када чујеш да је Христос спасио душе које бејаху заробљене у аду, немој да мислиш да се та спасоносна енергија Христова излила само једанпут. Треба да знаш да Христос и данас спасава на тај начин. Јер срце личи на споменик (гроб), окружен мраком у који су упокани ум и мисли човека.

Долази, дакле, Христос, када га зову они (ум и мисли) који су затворени у мрклом мраку, тј. у дубини срца, и заповеда смрти да ослободи затворенике. Затим, пошто подигне тешку плочу која покрива душу, отвара гроб и васкрсава сваког мртваца и ослобађа (спасава) душу из њеног мрачног заточеништва.“

Ето, то сам желео да поделим са тобом.

Шаљем ти поздраве и молим се да нас васкрсли Господ избави сва-

ког заточеништва и робовања смислу који је изван Смисла и да увек чува нашу заједницу.

Са радошћу очекујем твој одговор.

Твој брат М.

ПАНДЕМИЈА КАО ПРИЛИКА ЗА ИСПУЊЕЊЕ ЈЕВАНЂЕЛСКИХ ЗАПОВЕСТИ

Посматрајући системе чије функционисање покушава да разуме (појединац, породица, култура), психологија као наука, долази до сазнања да се сви они могу сагледати у две димензије – историјској (вертикалној) и развојној (хоризонталној). У обе се дешавају промене које у појединим тренуцима могу резултирати кризом. Само порекло речи „криза“ (потиче од грчке речи *κρίσις/κρίνω одвојити, изабрати, одлучити, судити, мерити, сјорити се, борити се*) сугерише процесе који се одвијају у поменутиим системима у датом моменту животног циклуса.

Тако се у хоризонталној равни разликују предвидиви (развојни) стресови, односно кризе и непредвидиви догађаји који могу да прекину животни циклус (превремена смрт, рођење детета са хендикепом, губитак посла, природне катастрофе, ратови, нежељене миграције). Проглашавање пандемије од стране Светске здравствене организације дефинише једну неразвојну, неочекивану кризу, која се дешава на глобалном нивоу, погађајући све старосне и друштвене групе. Мере прописане у циљу успоравања и спречавања ширења заразе, као што су отказивање и забрана окупљања већег броја особа, наставак школовања посредством телевизијског програма и бројних интернет платформи, скраћено радно време или рад од куће, преко телефона или рачунара, захтевају реорганизацију нашег свакодневног живота. Вишенедељна изолација заражених, као и оних који су са њима били у контакту, потреба за додатном здравственом негом, потенцијални губитак посла или извора прихода условљавају осећања тескобе и антиципаторну анксиозност.

Родоначелник превентивне психијатрије Џералд Каплан одређује кризу као „кратку психичку пометњу

која се догађа с времена на време особама чији животни проблеми у датом тренутку превазилазе њихове капацитете“ (Јелена Влајковић, *Животине кризе – ѿревенција и ѿревазилажење*, 9). Порекло кризе се везује за објективне промене у спољашњем окружењу, те се криза заправо сматра реакцијом на одређени животни догађај чије су битне карактеристике неочекиваност и масивност. Наиме, сматра се да је догађај трауматичнији када је неочекиван, има велики број страдалих, дуго траје, када је узрок непознат и обухвата велику територију. Каплан и Бергер (Исто, 63-76) упућују на постојање базичних потреба, односно базичних ослонаца личности на којима граде своје теорије кризе. Као базичне потребе Каплан препознаје физичке, психосоцијалне и социокултуралне потребе, док Бергер говори о четири базична ослонаца која формирају „потпорни систем“ појединца – тело, припадање, смисао (сврха, вера, нада) и мишљење. У ситуацији када одређена појава узрокује људску патњу или условљава стање у којем човек не може самостално да подмири своје основне потребе, три базична уверења о доживљају стварности – уверење о сопственој нерањивости („То се мени не може догодити“), доживљај света као смисленог и разумљивог („Живот има смисла“, „Бог постоји“) и виђење себе у позитивном светлу – бивају пољуљана.

Будући да кризе не треба посматрати као патолошки ентитет, као и да је човек психобиолошко биће, чини се да је важно напоменути да се у оваквим ситуацијама могу препознати реакције и на душевном и на телесном нивоу које се сматрају „нормалним реакцијама на абнормалну ситуацију“. Тако на емоционалном нивоу људи извештавају о осећањима стра-

ха, панике, анксиозности, туге, депресивности, раздражљивости, беса, осећању кривице, повећаној напетости. У менталном статусу се могу јавити измене попут проблема са концентрацијом, памћењем, „тмурне“ мисли, забринутост за своје и здравље ближњих, док се понашање може мењати у правцу отуђивања од породице и пријатеља или избегавања снажујућих активности, презаштићујућег односа према члановима породице, предузимања бројних послова, импулсивног, брзог реаговања, испољавања агресивности и злоупотреба психоактивних супстанци. Телесне манифестације у виду главобоља, умора, повишеног притиска, измењеног сна и апетита, болова, пробадања, такође могу бити присутне. Нарочито рањивим и подложним развоју наведених симптома сматрају се деца, старији, нарочито они са когнитивним оштећењем (деменцијом), пацијенти који су већ лечени од стране психијатра, затим они који су у жалости, самохрани родитељи, телесно повређени, као и они који су значајно изложени стресогеним околностима (у конкретној ситуацији здравствени радници, неговатељи оболелих).

У оваквим ситуацијама, фокус психолошких интервенција је пре на базичним потребама, него на самом узроку кризе. Појам „резилијентности“, који се све чешће користи у психологији, односи се на психолошку отпорност и представља сталан процес прилагођавања новонасталим условима, те стицање већих компетенција за успешније реаговање на стрес. У светлу јачања ове особине личности, за коју се сматра да је сви поседујемо, препоруке струке се односе на избегавање сагледавања догађаја као несавладивог, ослањање на односе са породицом и пријатељима, као и прихватање чиње-

нице да су промене и губици саставни део живота. Поред савета стручњака (психолога, психијатра, психотерапеута) који се односе на смањивање гледања, читања и слушања вести, нарочито оних сензационалистичких, које изазивају осећање узнемирености, и насупротив томе инсистирање на осмишљавању и одржавању дневне рутине (вежбање, обављање кућних послова), задржавању смисла за хумор, као и одржавању међуљудских контаката и дељењу забринутости са другима, обезбеђивању практичне и емотивне подршке, пре свега, подразумева јачање оних хришћанских особина чије присуство води ка душевном здрављу (Николај Д. Гурјев, *Сирасџи и њихова њројава кроз соматске и нервно-психичке болесџи*, стр. 161). Само неке од њих су вера (одсуство сумње), љубав (потреба да се људи прихвате онакви какви јесу, са спремношћу да им се служи свом својом снагом, речима, делима и молитвом), нада (прихватање да је Бог праузрок свега што се дешава), саосећање, брижљивост, односно труд да урадимо оно што је нужно за добробит људи (ова врлина је слична ува-

жавању и услужности, али је треба разликовати од човекоугађања), верност (неодустајање од прихваћених обавеза и убеђења – односи се на све сем на грех), дарезљивост, дружељубивост (неотуђивање од људи и потреба да са њима делимо како своје радости, тако и потешкоће), молитвеност...

Дакле, циљ је заштитити друге и себе, а истовремено и пружити подршку ближњима. Помагање потребитима може бити на корист и онима који примају и онима који дају, а може се остварити како кроз практичну (куповина и допремање намирница старијима и немоћнима) и/или материјалну помоћ, тако и кроз одржавање контаката са блиским људима (који у време технолошког напретка можемо остварити преко широког спектра комуникационих мрежа), али изнад свега молитвом. Не треба заборавити велику улогу молитве у стицању и чувању душевног мира, те да мир душе, како каже старац Сампсон Сиверс (*Лечење душе у њравославној цркви, духовне и душевне болесџи, од неурозе до дејресџије и њрелесџи*, стр. 267), уопште не зависи од спољних околности.

Сазнања до којих долази здравствена психологија, а до којих су и пре ње дошли свети оци, упућује на могућност да се у тренуцима кризе, фокус помери са патоцентричности на „капацитет за здравље“ (Ј. Влајковић, *Животне кризе – њревениција и њревазилажење*, стр. 51), односно могућност за посттрауматски раст који подразумева лични раст и самооткривање.

На крају остаје „духовни рецепт“ Светог Игњатија Брјанчанинова који треба примењивати посебно у тренуцима појачаних страдања, и душев-

них и телесних: „Осамивши се, изговарајте лагано, тако да сами чујете, држећи ум у речима (тако саветује Свети Јован Лествичник) следеће: „Слава теби Боже мој, за невољу коју си ми послао; достојно по делима својим примам: Помени ме у Царству Твом!“ (*Лечење душе у њравославној цркви, духовне и душевне болести, од неурозе до дејресције и њрелести, сѡр. 222*).

Бојана Димитријевић

БОГОСЛУЖБЕНИ ПОРЕДАК НА ПРОСТОРНИМА СРЕДЊОВЕКОВНЕ СРБИЈЕ У ДОБА СВЕТОГА САВЕ

Други део

Први типик светогорске редакције био је на словенски језик преведен пре хиландарског типика. Помишљењу више научника који су се бавили овом тематиком Свети Сава је налазећи се у руском Манастиру Светог Пантелејмона и у грчком Ватопеду свакако долазио у контакт са монасима Русима и морао се упознати са њиховим црквеним књигама којих је било, па није невероватно да је од њих и добио један словенски синаксар-типик по коме су Руси служили и по којем су вероватно служили први хиландарци. Поред тога не би требало превидети чињеницу да су монаси у словенским манастирима познавали грчки језик – ако не сви онда бар они који су били задужени да се баве богослужбеним поретком – те да су, сасвим сигурно, могли користити и оригинални грчки синаксар.

Светогорски богослужбени поредак Свети Сава ће, увести у обновљени Манастир Хиландар. Хагиограф Теодосије пише: „Када се сакупило братство у Господу, узаконише (Симеон и Сава – додао С. Ј.) по обичају службу и устав пјенија како навикоше од Ватопеда.“ Са друге стране постоје познате и непобитне чињенице о боравку Светога Саве у Константинопољу, односно Никеји, те потом, о његовом задржавању у Солуну, где су још увек равноправно сапостојали парохиски и монашки типик. Ту је свакако био у прилици да се подробно упозна са азматским, односно

световним – парохиским типиком. У прилог томе говоре и неоспорни подаци да је он произведен у чин архимандрита у Солуну, у катедралном храму Свете Софије, те да је рукоположен у епископски чин у Никејској саборној цркви.

Прва озбиљна интервенција Савина у богослужбеном животу наше цркве била је замена атонског устава новим хиландарским типиком који је превео и прерадио на основу Евергетидског Типика. Реч је о студитском типуку малоазијске редакције. У Манастиру Богородице Евергетиде је Свети Сава одседао увек када би био у Цариграду и чинио му је богате прилоге. По овом типуку, уз одређене измене, Сава је устројио монашки и богослужбени поредак у Манастиру Хиландару, а потом и у Студеници. Овај типик је био донекле другачији него дотадашњи светогорски, јер је прешао дуг пут од монашких центара Мале Азије да би се помешао са јаким јерусалимским утицајима, а онда се вратио у Цариград и постао типик Манастира Богородице Евергетиде.

Ваља нагласити и чињеницу да у време Светога Саве реч *ийиик* или *устав* није био строго богослужбени устав већ је више био дисциплинарног карактера, односно говорио је о устројству и владању монаха у манастиру те самим тим и о богослужењу. Део типика који се назива синаксар је садржао конкретна богослужбена упутства. Када је парохиска преузела монашки типик

наравно да дисциплинарни део није могао да остане, јер се не може очекивати да парохијани врше послушања као монаси.

По неким мишљењима Свети Сава чак није ни превео цео Евергетидски типик, већ само упутства за живот монаха, а синаксарни део је вршен према том старијем синаксару словенске редакције, који би по свему судећи био превод владајућег светогорског типика.

Међутим, новија истраживања показују да су носиоци хиландарске богослужбене реформе 13. века синаксарне рубрике преводили и уносили у оне богослужбене књиге којих се та метатекстуална упутства тичу. На тај начин нису формирали посебну синаксарну књигу. То се може сматрати посебном и карактеристичном одликом тзв. Хиландарске редакције. Та упутства су се наравно држала атонско-студитског синаксара.

Шта се, међутим, збивало у осталим многобројним манастирима широм српских и поморских земаља остаје непознаницом. Оно што је могуће претпоставити огледа се у становишту да је хиландарско-студенички типик са светогорским синаксаром важио и за све остале манастире. Доказ на основу кога је могуће закључити да је, у време Светога Саве, у немањихкој Србији био у употреби типик студитске

редакције, садржан је у неким од *Одговора* охридског Архиепископа Димитрија Хоматијана (1216–1236) на питања краља Радослава (1226–1233), а у којима се помињу поједини богослужбени елементи карактеристични за тај поредак. Том приликом се, између осталог, наводе: почетак вечерње аколутције са „Благословен Бог...“, потом помињање стихира и канона који се поју на јутарњим и вечерњим богослужењима.

Надаље, треба нагласити да било какви веродостојни и прецизни подаци о евентуалном типуку градских и сеоских парохија у доба Светога Саве нису сачувани. У градовима који су постојали на подручју немањихке Србије као и у њиховим селима, вероватно је био у употреби неки вид парохијског типика.

Литургичар Ненад Милошевић мудро примећује да уколико се сагледају све околности, у оквиру којих се образовала српска средњовековна држава и Црква у њој, треба истаћи да је Свети Сава поред увођења јерусалимског типика учинио још један значајан и, вероватно за то време, оригиналан заокрет у устројавању богослужбеног живота једне помесне Цркве. Оснивање нових епископија на подручној му територији са седиштима у манастирима, а не у градовима, односно урбаним центрима једне обла-

сти, већ представља преседан у дотадашњој црквеној организационој традицији. Поврх свега, богослужбени живот мирјана трајно бива везиван за подручне манастире, а чији храмови, истовремено, врше функцију парохијских цркава. Даље закључује да је овакво стање ствари имало велики значај за развој једнообразне богослужбене форме, и то монашке, на подручју српске Цркве од времена Светога Саве па надаље.

Пресудан утицај на даљи развој богослужбеног живота српске цркве и јачање јерусалимског типика имао је први Савин хаџилук у Свету Земљу 1230. године. Ту је Сава имао могућност да се сретне са развијеним поретком тзв. новосаваитске богослужбене синтезе. Одређене новине које са собом по повратку Сава уноси у богослужбени живот српске цркве примењују оба хагиографа. Теодосије то казује на следећи начин: „(...) да у свима манастирима предаваше да се држе устава и обичаји

иночкога живота као што беше видео у Светој Гори и у Палестини и у Азији.“ По мишљењу чувеног Ивана Даниловича Мансветова, руског литургичара из 19. века, прве вести о јерусалимском типичу у словенском свету везане су за име Светог Саве. Ипак, иако је Сава увидео да је јерусалимски устав *виши* он је послу око синтезе приступио веома пажљиво и из јерусалимског типика узимао за своју цркву само оно што му се чинило бољим и што би имало да остане трајно у пракси. Приступ првог српског Архиепископа приликом устројства богослужбеног устава, сли-

ковито је описан од стране Доментијана на следећи начин: „(...) примивши прво васељенско законоположење, и више опет достигавши јерусалимскога исправљења, и обоје добро сложивши, и од обојег прибирајући најбоље утврђиваше на пребивање увек будуће. И тако успеваше, исправљајући црквено утврђење и законско исправљење.“ Теодосије сведочи да су се Сава и јерусалимски патријарх на првом путовању често састајали и разговарали о црквеним правилима. Исти хагиограф сведочи да је на другом путовању Свети Сава показивао интерес према црквеном и богослужбеном устројству по свим источним патријархатима, разговарајући не само са патријарсима и епископима, него и са палестинским, египатским и

другим источним монасима. Све нам ово потврђује да је Сава са ванредно развијеном пажњом и вољом настојао да се у детаљима упозна са монашким животом и црквено-богослужбеним ре-

дом на Истоку уопште, а нарочито у Јерусалиму и Палестини.

Пресудни разлог услед кога се Сава определио за прихватање само једног, и то монашког типика, не би требало тражити искључиво у његовој монашкој опредељености и неоспорном одушевљењу манастирским богослужењем. Пре би се могло рећи да је овде реч о његовој прагматичности и далековидости, јер је увидео убрзано и неминовно ширење монашког типика. Међутим, сав посао око богослужбеног уређења Свети Сава није могао сам завршити, већ је то оставио у дужност својим наследницима.

Потпуно превођење јерусалимског типика у време архиепископа Никодима 1319. године (1317–1324) и краља Милутина (1282–1321) представља крај процеса који је започео Свети Сава. Никодимов типик је превод старије тзв. основне редакције јерусалимског типика, док је нешто каснији српски превод јерусалимског типика тзв. Романов типик из 1331. године превод млађе тзв. келиотско-киновијске редакције која је више одговарала светогорској монашкој заједници. Никодимов типик представља први потпуни превод јерусалимског типика у читавом словенском свету, што му даје немерљив значај. Нажалост, оригинал је неповратно изгубљен јер је изгорео приликом бомбардовања Београда 6. априла 1941. године у Народној библиотеци, заједно са многим драгоценим рукописима. Сачуван је захваљујући професору Богословског факултета Лазару Мирковићу чијим је старањем пре рата овај рукопис фотографисан од прве до последње странице. Са друге стране, Романов типик, преведен у Хиландару стекао је велику популарност и више пута је преписиван и представља главни канал другог таласа хиландарског утицаја на богослужење српске Архиепископије. У сваком случају у 13. и 14. веку јерусалимски богослужбени поредак коначно је уведен у Српској цркви и држи се до данас.

На основу свега изложеног не можемо а да се не сагласимо са закључком професора Владимир Вукашиновић који пише да је феномен тзв. *Бојослужбене једнообразности* Сави био апсолутно стран. Подсетимо се у том контексту раније наведеног цитата хагиографа Доментијана који закључује да примивши *прво васељенско законоложење* (тј. Византијски типик) и *више ојетѝ досѝиѝавиши јерусалим-*

ској исѝрављења (тј. поретка) и *обоје добро сложивши и од обојеѝа добро ѝробирајући најбоље уѝврђиваше*. Односно, Сава је дао своју богослужбену синтезу и извршио богослужбену реформу не бивајући само сведок богослужбених промена тога времена већ директни учесник будући да су многе од тих промена потекле од њега.

Шта је то омогућило синтетички, редакторски приступ и став Светог Саве према богослужбеном поретку? Најпре, дубока укореееност у молитвени живот цркве, способност разликовања битног од споредног. Ту је свакако и искуство путовања и онога чиме су га она обогатила. Сава је успео да провинцијану инерцију конзервативизма коју је српска богослужбена средина представљала као периферија тадашњих главних богослужбених токова, превазиђе, те неке од тих токова преусмери и ка својој отаѝбини.

Сав посао на уређивању богослужења који је учинио Свети Сава имао је пресудну улогу у тешком периоду који је наступио за наш народ. Наша Црква је кроз све те периоде искушења преживела, јер је за то била припремљена од стране Светог Саве. Тако је током векова туркократије богослужење одиграло одлучујућу улогу у духовном животу и опстанку српског православног народа. Стога, нећемо претерати ако кажемо да је богослужење представљало и основу народног јединства. То је било једино око чега су Срби могли да се окупе. Богослужење је на тај начин постало гарант опстанка српског народа, уз непрекинуту нит изворног и живог литургијског етоса српског богослужења до данашњег дана.

Јереј др Слободан Јаковљевић,
Храм Вазнесења Господњег, Чачак

СВЕТА ТАЈНА ИСПОВЕСТИ И(ЛН) ДУХОВНИ РАЗГОВОР

Увођењем у свештеничку службу ушли смо у простор благодатног предања Цркве које нам се од Христа апостолском сукцесијом предаје и које нас уједно обавезује прво према Дародавцу, а онда и према људима који су нам поверени. Темелј тог предања је Христос и вечна заједница са Њим, а наш задатак је да „сами себе и једни друге“ Христу Богу узводимо. То је спасење, односно остварење циља нашег постојања. Има ли узвишенијег задатка? Прво себе, па онда друге. Конкретизација тог процеса је комплетан живот који постаје неодвојиви део живота Цркве, што подразумева учествовање

у свим тајнама Цркве Христове, а нарочито у Тајни над Тајнама – Светој Литургији која врхуни сједињењем са Христом кроз причешћивање Телом и Крвљу Његовом. Нама је по дару предато да ту стварност, као служитељи олтара, свакако непосредније доживљавамо него други чланови Цркве, али и по власти „дрешења и везивања“ бивамо сакормилари свих боготражитеља.

Поучавање наше духовне деце у вери и побожности најпре се врши јеванђелским Словом које се чита и разјашњава у Литургији Речи, али се сходно приликама то Слово предаје вернима и када вршимо друге свештеничке дужности у храму и ван храма. Ради црквеног обликовања народа постоји и систематска катихезација нараштаја у оквиру школског система, али нас стварност уверава да је она врло често недовољна да би тај процес био комплетан. Пост-крштењска поучавања народа требало би неизоставно практиковати у свим црквеним заједницама где то простор дозвољава, али и допустити да чланови Цркве могу слободно водити и личне разговоре са својим пастирима и духовницима било у групној или индивидуалној варијанти. Животне буре које на различите начине утичу на сваког човека доприносе и томе да људи буду дезоријентисани и да им је потребно уточиште. Многи га проналазе у Цркви што је разумљиво, али им је често ту потребна подршка и усмеравање од стране свештених лица у које они имају поверења. Када човек има неку муку рећи ће: „Одох у Цркву да се исповедам.“

Недавно сам имао прилику да разговарам са једном поносном госпођом која је претходног дана имала разговор са својим свештеником коме се пожалила на једну, на први утисак, нерешиву ситуацију. Госпођа је била врло узрујана, узнемирена... Будући да се мој разговор са њом пренео и на друге теме које су се дотицале и личног схватања вере упитао сам је: *Да ли постоји?* Одговорила је: *Не постоји.* Следеће питање је било: *Када се причешћујете?* Одговор: *Када осетим потребу.* Треће питање је било: *Када сте се исповели?* Одговорила је: *Ево, управо јуче сам се исповела оцу Н.Н.*

То ме је навело на закључак да се нисмо разумели. Једно је Света тајна исповести која подразумева процес преумљења и пресаздавања животног темеља по мери Христа и Цркве, а сасвим друго исповест као неко признање некоме одређених ствари које се тичу извесног сегмента наше интима или нашег незадовољства животом, другим људима, информацијама које примамо и било чега другог. Препуни су данашњи медији бомбастичним насловима у којима се пажња читалаца храни изношењем приватних ствари неке јавне личности. То се најчешће назива исповешћу и утиче на формирање свести о овом појму у његовој површности и искључивости према било каквом преображају.

Наша препоручена тема тиче се исповести као светотајинског процеса покајања неког духовно палог и од Христа одвојеног члана Цркве, и онога што бисмо назвали духовним разговором који је и формално и суштински нешто друго и не мора нужно имати светотајински контекст. Свима би ова тема на први утисак и теоретски посматрано требало да буде јасна, али из праксе можемо увидети да погрешне приступе немају само верници, већ и понеки свештеници.

Нема дилеме да је изазов духовног руковођења и узрастања тежак и одговоран, јер се прво пред нас поставља услов светојовановске христојављајуће проповеди „покајте се, јер се приближи Царство Божије“. Само на основу ових речи требало би да нам буде јасно да тежња за променом живота од грешног ка врлинском итекако има везе са Светом Литургијом као догађајем антиципирања будућег Царства Божијег. Свако ко је открићење Божије доживео може схватити да се циљ нашег живота налази у загрљају са Богом и да је том загрљају основни непријатељ грех. Није оправдавајуће, али је разумљиво да људи који нису још увек ни близу том загрљају и сусрету са живим Богом не могу исправно да разумеју појам греха, а сходно томе ни шта све то може бити грех. То је добро приметио митрополит Иларион Алфејев па је наведено објаснио примером са прашином у просторији која је у мраку. Тек када у просторију уђе светлост може се прашина јасно видети.

Поставља се питање: *Када је време да се особи која нема јасну слику ште је грех и ште је исповест о томе говори?* Да ли то чинити у тренутку када је она намерно или случајно дошла да се „исповеда“ и ризиковати да они који чекају у реду иза ње буду у временском ропству или ту особу упутити да дође неки други пут (на разговор о тој теми или исповест) и ризиковати да се она више никад не појави што може да имплицира пропуштену шансу за спасење?

Сваки свештеник, духовник, вршећи Свету тајну исповести према требничком чинопоследовању има аутентичан приступ у формалном смислу. Он може завистити од узраста покајника, његовог искуства или неискуства у црквеном животу, али и од тога колико је свештеник упућен у његов

живот. Ако свештеник изгуби улогу онога који исповест води, или скрене у искушење многоглагољивости, осим протраћеног времена, исповест ће се претворити у једну својеврсну бесмислену сеансу. То је страно аутентичном предању и пракси Цркве. Особе које имају клиничке проблеме треба упућивати надлежним службама. Свештено лице не треба да преузима улогу психотерапеута. Наравно, то не искључује упознавање са сазнањима из ове области и сходно томе увидима који могу бити значајни за давање поуке. Нарочито није пожељно да се приликом поучавања свештеник човекољубља ради бави неким емпиријским изазовом који има лице које му се исповеда. Да не би исповест била претворена у рутинско одрађивање или у разговор са исповеданим, дужност свештеника је да га саслуша уколико покајничково признање иде у правцу преображаја и да пружи потребан савет и упутство за даљу духовну борбу. Ономе који се каје помажемо да свој живот усмери ка Христу Господу и захтеву светости живота који нам је свима задат и који се не може остварити мимо благодатног живота у Цркви.

Не смемо као пастири и духовници заборавити да наша поука покајнику базично мора бити везана за Свету Литургију и Причешће, односно за Цркву. По власти која нам је у историјском контексту од Епископа предата, ми покајника или приводимо Христу или га привремено одвајамо од Христа (епитимија) са циљем да га спасемо од духовне смрти. Исповест

као света тајна увек има литургијско усмерење, јер уколико оно изостане онда немамо исповест као свету тајну. На то нам указују и молитве које читамо приликом исповести. Јер Господ „*ірешнику не жели смртї, већ да се обрати и буде жив*“. Жив може бити само ако му Он опрости „*сваки ірех и іомири іа и ірисаједини са Својом Црквом*“.

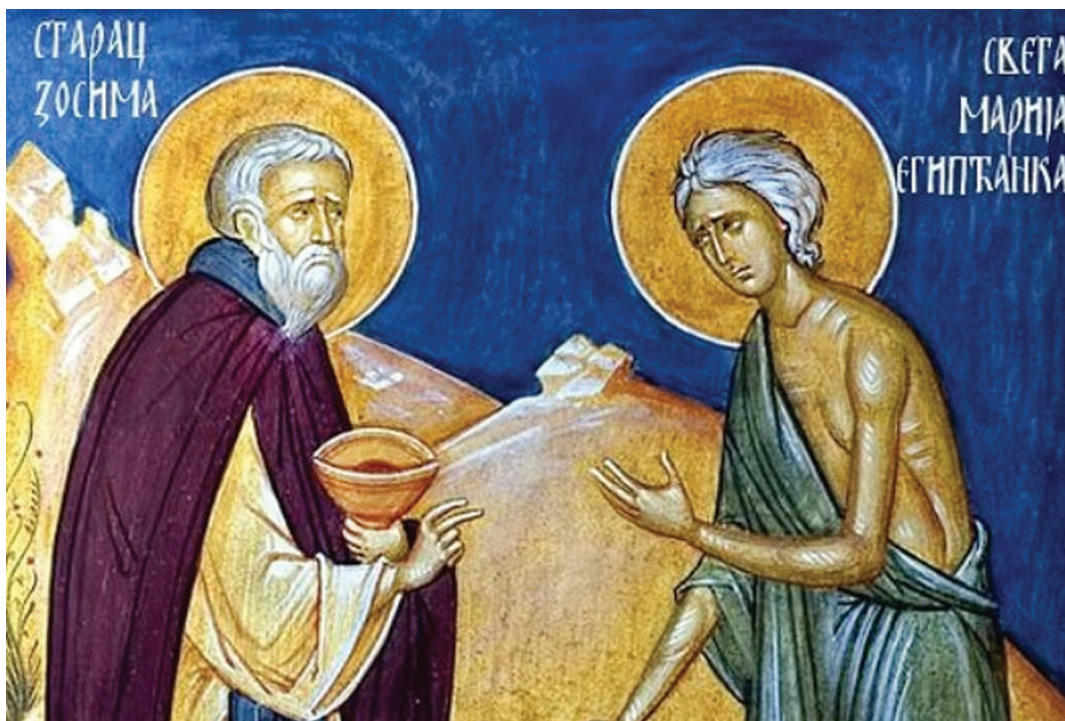
С друге стране, особа која се каје мора да зна да је излишно свештеника задржавати изношењем бесмислица, ситница, трактатима исписаним на десетинама страница или маратонским објашњавањем разних животних

околности и ситуација. Потреба да се са свештеником разговара о неком животном изазову не тиче се нужно Свете тајне исповести. Детаљисање, исповедање мисли, превише чест долазак на исповест препоручљив је монашком приступу

који понекад уме да продре међу људе који живе ван манастира и да им живот претвори у приличну тескобу. Лице које не осећа потребу да промени свој живот у црквеном смислу, не жели да опрости другом и да се са другим измири, не верује у Бога, приступа са циљем да реши своје егзистенцијалне невоље на чаробњачки начин без сопственог активног учешћа и самокритичности – нема потребе да сагиње главу под епитрахил.

Додатно искушење представља и навика појединих верујућих да се исповедају непосредно пред Причешће и то искључиво у току поста. У тим периодима се духовни живот свакако интензивира. Често долази до тога да свеш-

теници услед умора и ниског прага пажње немају енергију да се адекватно посвете тајноводству или пак настојећи да се посвете што више, изгубе осећај и за своје време и за време других. Поставља се онда питање: *Да ли наши верници имају њошребу за њокајањем и исповесићу и у дружим њериодима њодишињет круја? Да ли их ми на њо ујућујемо?*

Духовни разговор не мора нужно имати литургијски карактер. Члан Цркве који има потребу да разговара са свештеним лицем може имати разне упитаности које не подразумевају увек свесну потребу за преображајем. Често потребују утеху, охрабрење, усмеравање или разрешење неке недоумице. Разлог томе понекад лежи у пукој жељи да са неким поразговарају и поделе своје животне утиске и мисли.

Јасно је да исповедна форма погодује да се искористи пажња оног који се исповеда, његово усмерење на поуку, али и конкретизација те поуке у личном животу. Треба признати и то да је путем

беседа и предавања, чију смо неопходност на почетку истакли, прилика за то сужена. Препоручљиво је упутити верника или да сачека да се сви исповеде или да буде стрпљив и дође у времену када можемо преданије да му се посветимо, не губећи из вида обострани осећај за време и потребе других људи.

Остављајући простор за деловање Божје благодати и трудећи се да наше служење буде спасоносно и за нас и за све око нас, допуштамо да нас та благодат узведе у присније јединство са Богом већ сада и овде, а још више у вечности! Амин!

Јереј Младен Миливојевић,
парох вукушички

БЕСЕДА НА ПРЕОБРАЖЕЊЕ ГОСПОДЊЕ

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Данас говоримо и певамо сверадосни тропар посвећен чудесном догађају који историју света и човека у њему приведе највећој части да угледа самога Бога у слави Његовој, речима:

„Преобразио си се на гори, Христе Боже, показавши ученицима Својим славу Своју, колико су могли да поднесу. Нека засија и нама грешнима Твоја вечна светлост, молитвама Пресвете Богородице, Даваоче Светлости, слава Теби!“

Бог је Светлост. У светлост је „оденут“, светлошћу се јавља и пројављује. Сва творевина је светлост. Први дан стварања је обасјан светлошћу!

Да би утврдио у вери, нади и љубави своје ученике Петра, Јакова и Јована, Господ Исус Христос им се пред своје добровољно страдање показао у слави својој. Изabrao је само њих тројицу од дванаесторице апостола, јер је међу њима био издајник Јуда који не беше достојан таквога виђења. Извео их је на високу гору звану Тавор (што у преводу значи „палата чистоте или светлости“) да би се осамили и у тихој ноћи, као небројено пута до тада Богу Оцу молили. Када су стигли на то пустињско место, по својој људској слабости апостоли бејашу заспали. Но, пробуди их надстварна и надумна стварност... Њихов Учитељ, Помаза-

ник Божији, Месија најављиван хиљадама година, би пред њима у свој слави Својој у разговору са пророцима Мојсијем и Илијом! Лице му сијаше као Сунце, а хаљине блешташе као снег. Нису га могли својим телесним очима гледати. Физички су попадали од моћи призора славе Божије! Бог их је удостојио да Га виде колико је то било могуће човеку у телу земаљском. Говорили су о добровољном страдању Христовом које треба да се догоди ради спасења човека и света. О, каквог је достојанства Бог удостојио човека!

Апостол Петар је био ван себе од узбуђења и затражио да по речима Јеванђеља ту начине три сенице-колибе, једну за Господа, једну за Мојсија и једну за Илију. У том духовном заносу, пожелело је да блаженство виђења неизрециве славе Божије никада не престане. Но, ово страшно виђење завршава се доласком светлога облака који пророке заклони, уз небоземне спасоносне речи: „Ово је Син мој љубљени, Њега слушајте!“ Апостоли су попадали од страха. Но, Господ их додирује и говори: „Устаните, не бојте се.“

Овај догађај који празнујемо више од две хиљаде година увек и изнова у нама распламтава пламен упаљен на Светој тајни крштења и миропомазања. Непрестано нас враћа да се обновимо духовно, делатно. Човек је динамичко биће, које непрестано треба да се усавршава. Да би то постигао неопходна му је божанска енергија коју задобијамо Духом Светим – пре свега на Светој Литургији заједничарењем са самим Богом кроз Тело Христово којим се причешћујемо. Ова таворска Светлост у нама постоји, али је мора-

мо откривати својим усавршавањем. То разумеју они који живе у подвигу усавршавања. Ову мисао разумеју они који умеју да са Светим Григоријем Паламом и другим светитељима изговоре речи: „Преобрази, Господе, моје мрачно житије. Просветли моју таму!“

Сваки човек је призван у заједницу светлости. Но, много је међу нама оних који се од те светлости уклањају. Срца могу да охладне, ум отупи, очи ослепе, уши заглуве, руке утрну, колена клецају од лењости, угађајући само својој утроби. Језици често говоре ништавне ствари, дах се осећа на паклени дан коме се кроз грех предаје. Многи не мисле о трену своје смрти који ће доћи... Повлађују демонским саветима да одложе те мисли за касније, кујући планове о земаљском сутра које је већ црв пропасти изјео! Та депресија, окићена лажним драгоценостима овога живота који пролази у мржњи,

клевети, неправди, лажној слободи истине, неретко завршава самоубиством духовним и телесним!

Човек без Бога је само грумен земље! Но, у тај грумен земље Биће које се зове Истина, Љубав,

Бог Тројични је удахнуо дах животни. Створио је човека по Лику Своме и он постаје дете Божије! Дете које је призвано да заувек заједничари са Богом. По својој слободи и љубави. Гордост је учинила да дете промаши своје вечно животно назначење и учини грех. То дете постаје човек и добија смрт као дар од свога Творца, да погрешна одлука не буде вечна! Тог грешног и палог човека, Бог кроз историју васпитава преко пророка, изабраних сасуда Божијих најављујући долазак Сина Свога Јединог као Месије, Спаситеља света.

Господ је дошао и оваплотио се од жене, Пресвете Богородице, непрестано сведочећи делима да је Син Божији – исцељујући болесне, васкрсавајући мртве, сведочећи да је Он Живот. Пред своје страдање изабраним апостолима открива у Преображењу своју Божанску природу пред ванвременим сведоцима, пророцима Мојсијем и Илијом!

Господ је изабрао апостоле Петра, Јакова и Јована и удостојио их виђења славе Божије, јер су били симболи вере, наде и љубави! Без те три таворске духовне горе не можемо ни осетити, а камоли видети преображеног Господа. Највећа истина овога земаљскога живота јесте да ћемо се са таворском Светлошћу по смрти срести – једнима ће бити на Живот вечни, а другима на суд! Немамо времена да рођемо започињући сваки дан који нам је дарован Божијим милосрђем. Требало би да се од овога часа преображавамо надајући се у помоћ Божију. Зато, много је и седам дана чекати нову Свету Литургију да би задобили дар са неба у Светом Причешћу.

Очистимо се одлучним животним покајањем. Пробудимо у себи дарове које нам је Господ подарио Својом таворском Светлошћу. Покренимо ту љубав коју имамо у себи, а чија су деца радост и блаженство! Преображени Господ нам је обећао блаженство, а не земаљску лажну краткотрајну срећу за којом свет омађијан преваром сатански жуди. Јер, „која то животна сладост остаје без жалости, која слава на земљи остаје непромењена?“ Будимо сиромашни духом! Онај који је кроз веру и молитву осетио благодатно струјање, зна о чему говорим! То сиромаштво духом води у непрестано преображење и припрему за тајноводствени опитно прожимајући сусрет са таворском Светлошћу коју је Гос-

под уготовио свима онима која Га љубе!

Учинимо да данашњи празник буде наше ново данас. Изађимо покајано чисти Господу у сусрет очишћени праштањем. Допустимо Господу да нас додирне, као што је додирнуо апостоле после догађаја Преображења. Да и ми чујемо те речи пуне наде : „Устаните, не бојте се!“ Има међу нама људи који су их чули. Они раздрагано светлошћу својих ликова зраче међу нама. Ако их не видите, загледајте се у детињи пар очију. Видећете у њима оне очи у рају и за рај! Видећете искрен осмех и блажено задрхтати од владајуће незлобивости у томе лику. Идите на места наде. Станите на земљу којом су ходили Божији угодници, светитељи. Наша српска земља је дарована са много таквих места. Целивајте Божије угоднике, они су већ у неприступној Божијој светлости.

На крају – ка рају, знајмо да се Господ због нас преобразио, да би нас уверио о припремљеној нам небеској слави. Он ће преобразити и наша понижена тела, да при општем Васкрсењу буду једнака телу славе Његове у бесконачном Царству Његовом!

Богу Оцу, од вечности рођеном Сину Његовом Господу Исусу Христу и вечно исходећем Духу Светом, Троједином Богу који нам се у Преображењу јави, нека је слава. Амин!

Протојереј Марко М. Мирковић,
Храм Вазнесења Господњег у Чачку

СТРАНИЦА ПРАВОСЛАВНОГ ХУМОРА

А, то се чита само крај фуруне

Шездесетих година прошлога века приликом једне посете Манастиру Црна Река млади дечански јеромонах Хризостом (Столић), потоњи Епископ жички, остао је на конаку. Пећинска црква и хладно време били су велики подвиг за зимогрожљиве. Ујутру рано пре почетка службе затече оца Саву Чанчаревића крај шпорета у конаку како чита молитве са Литургије из *Службника*.

– Оче Саво, шта то сада читате? љубопитљиво га запита отац Хризостом

– Молитве са Литургије, званично му одговори о. Сава не дижући поглед са *Службника*.

Отац Хризостом га зачуђено погледа, а о. Сава ће самоуверено:

– Ааааа, то се чита само крај фуруне, после на Литургији кад је овако хладно, читам само возгласе.

Е, сада узмите на десет стихира

Приликом једног вечерњег богослужења млади Патријарх Герман је био у трону. Предусретљиви протопсалт

приђе Његовој Светости и дискретно га упита:

– Свјатјејши, да ли да узмемо 10 стихира на Господи возвах.

– Па узмите сад! узврати му Патријарх додавши: Да ме нисте питали прошло би и са четири стихире, али кад тако фино већ питате, онда на десет.

Ништа сад не важи

Патријарх Варнава (Росић) саопшти једном свештеничком кандидату да ће га рукоположити на следећој архијерејској Литургији. Свршени богословац на то рече:

– Важи.

Патријарх кад то чу рече:

– Ништа сад не важи!

Само већи и претпостављени може да каже „важи“. Да би богословца научио учтивости одложи рукоположење намерно за други датум. Кандидат се постиди, али лекцију научи за вјеки вјеков.

Протонамесник Дејан Марковић,
Храм Светог Саве, Краљево

ФИЛИГРАНСКА НИТ КАО ПРИНОС БОГУ

Разговор са Гораном Ристовићем Покимицом

У данашњем разговору придружиће нам се уметник, чији се радови налазе на сваком континенту где људи живе. Особа која иза себе има много тога да нам исприча везано за један правац црквене уметности. То је филигранство. Горан Ристовић, познат и као Покимица, савремени је лингвиста, уметник и један од светски признатих мајстора филиграна. Живи и ради у Краљеву. У овом разговору приближиће нам тему о филиграну као врсти приноса Богу кроз уметност.

За почетак, волели бисмо да нам мало више приближите сам појам филиграна и уметничку обраду племенитих метала. Да ли у данашњем свету можемо рећи да је филигран остао везан само за црквену уметност или шире од тога?

– Филигран је један од најстаријих златарских поступака и сматра се најпрефињенијом златарском техником. Обзиром да се ради искључиво ручно, за разлику од других савремених технолошких процеса за израду накита, филигран даје слободу да се могу изради-

ти уникатни предмети. Назив филигран потиче од две латинске речи, *filum et granum* (нит и зрно). Тиме је представљена основна одлика ове златарске технике. Радови израђени на овај начин састоје се од уплетених нити сребрне или златне жице које се међусобно повезују отвореним пламеном. Завршеном предмету се додају куглице, ромбови, и слични декоративни елементи. Након велике популарности филигранског накита у XVIII и XIX веку, интересовање за тим предметима је једноставно престало да постоји крајем прошлог века. Тражња је остала присутна једино у Цркви. У новије време, поново оживљава тражња за филигранским накитом. Разлог томе је можда и zasiћеност тржишта јефтиним, индустријским накитом масовне производње који долази са Истока.

Бавили сте се разним пословима, били преводилац, радили у другим фирмама, одакле идеја за овим занатом? Да ли је то породична традиција или један посебан вид надахнућа, умножавања или откривања својих таланата?

– По основној професији сам оријенталиста. Десетак година сам радио као преводилац, а по повратку у Краљево у једној међународној компанији. Иако професионално остварен, осећао сам да нешто недостаје. Решење је свих тих претходних година било ту, испред мене, али га ја нисам видео. Оног тренутка када сам осетио дубоку унутрашњу потребу за духовним узрастањем, ствари су постале јасне.

Господ нам свима дарује више таланата. На нама је да их потражимо у себи и да радимо да се они развију. Спознаја да је филигран нешто што ће одредити мој живот догодила се тек у средњим годинама. Имао је Господ стрпљења да ме сачека да почнем да видим. Основну технику рада сам научио од таста који је пореклом из Призрена. Али, мене израда накита није занимала. Без јасног разлога, трагао сам за црквеним предметима израђеним

у техници филиграна по нашим храмовима и манастирима. Први озбиљнији посао била је рестаурација дарохранилице из Манастира Жиче. Божијом вољом, а не мојом вештином, посао сам завршио успешно. Тог тренутка сам знао да ће предмет мог интересовања бити искључиво црквено златарство и ништа друго. Добрих седам или осам година сам паралелно радио у фирми, а кући ноћу филигран. У једном тренутку сам донео одлуку да напустим сигурност сталног запослења и да се потпуно посветим филиграну.

Како се догодило да Црква усвоји филигранско искуство као један од видова сопствене уметности?

– Филигран је настао, по неким

изворима, још у време Месопотамије. Распрострањен је као техника рада од Јапана, преко Азије, Европе па све до Латинске Америке. У наше крајеве стигао је преко Византије. Мишљења сам да се на овим просторима није дешавала само културна вертикала из правца Југа ка Северу, већ и хоризонтала из правца Истока ка Јадрану. Ту пре свега мислим на Кавказ, Грузију, Јерменију. Запањујеће су сличности детаља камене пластике на јерменским храмовима и хачкарима, крстовима крајпуташима, са одређеним мотивима на српском филиграну.

Порастом економске моћи средњовековне српске државе, поготово у време краља Милутина, природно је било да храмови буду опремљени најскупоценијим и најфинијим предметима. Економски ојачала властела обилато је даривала храмове бројним богослужбеним предметима, израђеним од племенитих ме-

тала. Филигран је био у могућности да одговори овим захтевима.

Потреба за таквим предметима у Цркви је опстала до данас. У прошлом веку, филиграну је претила опасност да нестане. Доживљаван је као нешто архаично, превазиђено, нешто из прошлих времена чему нема места у савременом свету. Међутим, Црква кроз векове није одустала од филиграна. Зато и са правом баштини право на њега.

Да ли нам можете приближити како се црквена уметност јавља као посебан вид службе Богу тј. богослужења?

– Господ нам даје разне дарове. Неком молитвеност, различите видове подвижништва, телесну аскезу, ревност у вери, теолошку образованост...

Све су то видови личног богослужења. Нама, који се бавимо црквеном уметношћу, Господ је даривао другу улогу. Улогу да улепшавамо храмове, домове верника. И то не зато што је Господу било шта потребно од тога што створи људска рука, макар се он звао и уметником, већ зато што нам је потребно, као сла-

бим људима, да голим очима наслутимо како изгледа Царство Божије. Да својим радом призовемо вери макар једну душу. Зато је и црквена уметност један вид службе Богу. Блажен је онај црквени уметник који успе да поред тог дара барем мало додирне и друге поменуте дарове.

Прочитали смо став да је потребна припрема за рад на неком делу црквене уметности. Како ви ово видите, да ли осећате Божије присуство у свом раду?

– Иконопис је најстарији вид црквене уметности. Неопходно је искорачити из себе и препустити да вашу руку води Дух Свети. Ту не може постојати ауторство у класичном смислу. Слично је и са филигранством и другим пољима црквене уметности. Да би неки богослужбени предмет имао смисао, мора се поштовати црквена традиција, функционалност. Једном речју канон. Али канон у смислу духовног скелета на који се може надоградити тело, лични печат уметника. Не ради сопствене про-

моције, већ ради разноврсности црквеног израза. Зар није прелепо видети, примера ради, другачије камилавке, расе, одежде, напрсне крстове карактеристичне за друге помесне православне цркве? Видети различитост у духовном јединству православне вере...

Речима је неописива радост када ноћу, у осами радионице, надвијени над предметом који радите, осетите присуство Њега, а у исто време неизрецив страх, страх од сопствене недостојности наспрам пута који Вам је Господ отворио.

Шта говоре мирјани, свештеници, Епископи када добију један Ваш готов производ?

– Ваљда је филигран сам по себи леп... Посебно делује убедљиво када се од њега сачини кандило, на-

прсни крст, панагија, неки употребни или декоративни предмет. Реакције су углавном позитивне, из разлога што филигран носи у својој појави одређену дозу временске патине, старине а у исто време је визуелно жив. Колико год пута га гледате, видите нешто ново. Оно што видим, то је да када неко добије такав предмет, истог тренутка примети колико је било потребно труда и стрпљења да се нешто тако сачини. Стрпљења и смирења.

Процес саме израде црквених предмета је дуг. Какав је осећај када једна такав рад буде завршен? Да ли осећате неки вид туге када он при-

падне неком другом и када га видите на другом месту?

– Процес израде је заиста дуг и спор. Често се догоди да се погрешно, предмет изгори и да је потребно кренути из почетка. Трудим се да сваки предмет буде уникатан, зато и процес почиње осмишљавањем опште форме, димензије, приближног коначног изгледа. Волим да пре рада, када је то могуће, посетим храм где ће се налазити тај предмет. Да покушам да спознам и осетим атмосферу, колорит и светлост тог места. Да га својим делањем ничим не нарушим, ако већ нисам у стању да га улепшам.

Такав начин размишљања ми омогућава да се не везујем за предмете у смислу емпатије. Стварам их за друге, не за мене. То је моје послушање

у њиви Господњој. Моје лично задовољство је у самом процесу рада, стварања и када наступи онај тренутак када је предмет коначно завршен и подвргнут сопственом строгом суду да ли сам успео да допринесем лепоти простора у коме ће бити. Оног тренутка када, рецимо, кандило засветли у цркви над неком иконом, моја повезаност са предметом као материјом престаје.

Модерна уметност данас заиста бежи од свог божанског корена. Према богословљу, Христов Прволик је образац коме човек треба да тежи. То је стање задатости. Шта нам можете ви као уметник рећи о томе?

– Модерна уметност истражује друга поља човечјег бића. Врхунска уметничка дела су настала као резултат тог трагања. Али, морам да приме-

тим, да често у том процесу уметност заборави на човека. Постаје сврха самој себи или служи личној сујети уметника. У православљу имамо Празник човека, ослонац, потпору у трагању за другим лицима. Зато и имамо тенденцију у савременом иконопису да се појављују интресантна решења. Некад мање, а некада више успешна. Већина ипак није изгубила човека у основи.

За крај, нешто о Вашим успесима. Многи Ваши радови красе велелепне православне храмове широм света. Ваша кандила се налази у више храмова у Светој земљи. Добили сте многа признања, међу којима и престижно признање Московске Патријаршије. Како гледате на све то?

– Признања годе, мора се признати. Али само као

потврда исправности пута којим сте кренули. Признања не говоре ништа о вама, већ о вашем раду. Признања вам дају смелост да се усудите да пожелите да своје искуство, своја сазнања и умеће поделите са другим. Да умножите таланат. Мислим да се приближавам зениту мог рада. Долази време да полако све то предам неком другом да настави даље. Филигран има будућност.

Разговор водио:
студент теологије Душан Дуњић

СВЕТИ САВА У ОПТИЦИ МОДЕРНИХ СРПСКИХ ПЕСНИКА

Други део

Сава Немањић, наш песнички савременик

У периоду систематског поништавања српске дубоке традиције и интегралности српске културе и духовности, у доба када је, по страшним речима Светог Јустина Поповића, на сваком месту био распињан, Свети Сава, као књижевник, дошао је коначно на место које му припада. Некада су књиге биле опасне и доносиле преокрете. А једна од таквих опасних, реакционарних књига била је *Антиологија српској њесништва*, једног од водећих поратних модерниста, Миодрага Павловића. На идеолошку саблазан оних који су одбацивали сваку везу између старе и нове српске традиције, први песник у Павловићевој *Антиологији* био је Сава Немањић. Та књига постала је један од књижевних случајева, о њој се расправљало на политичким форумима, а Оскар Давичо, чувени песник „Србије“, демонстративно је тражио да буде изостављен из те књиге пуне тзв. „мантијашке“ поезије. Павловићева *Антиологија* била је господски изведена, веродостојна субверзија, провокација управљена према идеолошки осакаћеном погледу на прошлост. Није, наравно, Свети Сава ту био песник лирских песама, чак ни богослужбених стихова какве је писао. Он је, у Павловићевој *Антиологији*, био заступљен песничким одломцима из *Житија Св. Симеона Немање*, у којем је први пут неко на српском писао из првог лица једнине, о себи самом: „Помешах се са стоком неразумном /

и изједначих се с њом, / бивајући убог добрим делима / а богат страстима, / испуњен срамом, / лишен Божје слободе, / осуђен од Бога, / оплакан од анђела, / бивајући на смех бесовима...“

Песнички одломак, графички подељен у слободне стихове, насловљен „Слово о мукама“, било је део покајног обраћања Савиног оцу који се спремао за смрт, и биле су то речи из списа Светог Јефрема Сирина, омиљеног извора цитата средњовековним писцима српским, али их је изрекао на српском. То су биле речи Савиног искуства, искуства које је делио са сиријским подвижником. Звучале су те речи, у драматичном самоиспитивању, као да их изговара неки наш посрнули и ојађени двадесетовековни савременик, отпађен од себе и од своје суштине. Другим речима, Савини одломци деловали су модерније него искази многих модерниста, јер су погађали у срце човечанског проблема, садашњег и свагдашњег. Свети Сава је, тако, на челу Павловићеве *Антиологије*, не само први песник у осмовековном низу, него је постао и сасвим модерни песник. Сава – наш савременик. Наравно, Павловић, као антологичар, не бира конвенционална, како сам каже, церемонијална места из старе књижевности, него она у којима се може живо препознати. Тако се, изнутра, десио сусрет савремености и наших древних почетака, уз помоћ песничке дубоке

пројекције, а и други песници и стручњаци за средњи век настоје да приближе културној јавности живе вредности средњег века. Уосталом, можда најтоплију похвалу традицији и начелно разрешење тога проблема у модерној пустиловини духа, бележи управо Миодраг Павловић, тврдећи да је „свака добра новонаписана песма подстицај за ново размишљање о нашем песничком наслеђу“, као и то да „традиција показује песнику тачно место где се налази, а знајући где је, он може са већом свешћу да се одлучи куда да крене.“ Послератна модерна српска поезија се, по најдубљем налогу своје културне свести и достојанства, побунила против нихилистичког насиља титоистичке епохе. Вратила је у своје окриље не само средњи век него и Светог Саву, његову многозначну симболичну фигуру, са свим слојевима које му је припала културна традиција, она сакрална и она народна. Осврнућемо се на лик Светог Саве, на Саву као лирског јунака, код кључних песника послератне модерности, пре свега Васка Попе, потом Миодрага Павловића, а од доцнијих песника, наших живих савременика, Љубомира Симовића, Матије Бећковића и Ђорђа Сладоја, а пружићемо и један пример из властитог песничког искуства.

Модерни песници, и када се дохвате монументална традиције, настоје да их изведу из уврежених, окошталих,

дводимензионалних представа – а обично их избегавају. Сава, опет, као културни херој, засноватељ, био је подесан лик управо за књижевна остварења којима је заснивање и обнова, заправо потреба за обновом и уцеловљењем, централна мисао. Као такав, борац и прегалац, али и очински ауторитет коме ћемо се у невољи обратити, Сава је представљен у песмама насталим у годинама када наступа званичан (не и суштински) завршетак епохе титоизма. Симовић се тако обраћа Светитељу у својој снажно изведеној

песми „Ходочашће Светоме Сави“, подвлачећи да је удаљавање од Савиног пута главни узрок недаћа које смо као заједница доживели. Слично овоме, Ђорђо Сладоје, тихи и постојан епски лирничар из Херцеговине, истих деведесетих година читаву је збирку назвао *Плач Сави*, а у насловној песми позајмљује глас Савином гласу из наше

тадашње и суштински непромењене савремености: „Зборих о слози, а видим – још се деле, / Јуродиво и само прогоне све љуће. / Дивља им срца, кротки вуци и пчеле, / У цркву сврате кад више не знају куд ће.“ Матија Бећковић, у форми народне приче о Сави путнику, полуалегоријски и полуотворено, сведочи недаће оних који иду Савиним стопама и у сликама зиме што „свезује камење“ погодно за одбрану од пашчади која насрће и раскида Савино тело. А Савино тело које се раскида заправо је сама српска

земља, препуна савинских топонима као трагова. Сава је и овде, код Бећковића, смештен у митско свевреме, у своје као и у наше време, и он је, код Матије, и сам Сава и – прволик сваког од нас на његовом путу. Помиња ни Миодраг Павловић, у ненасловљеној песми збирке *Светиојорски дани и ноћи*, доноси стихове у којима се песнику ходочаснику обраћа непосредно Сава, јасним и шифрираним налозима, одговорима на песникова духовна трагања што су га и довела на Атос. Сава песника упућује у нутрину себе и језика којем служи, у неизвесност личне слободе и стварања, „пази на свом путу / држи се речи“.

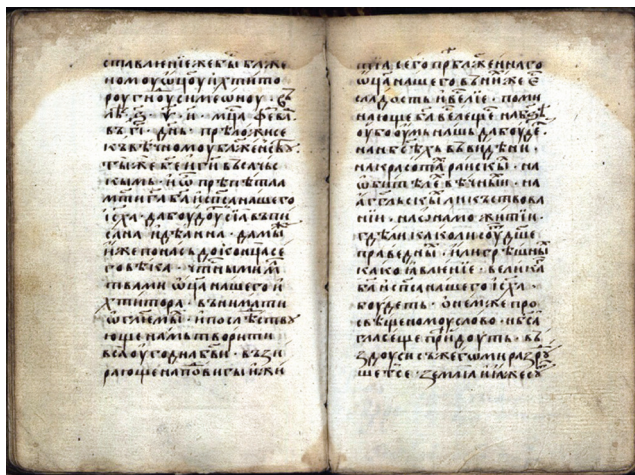
Најсажетије представљен Сава у модерној поезији јесте онај у циклусу „Савин извор“ Васка Попе, у књизи *Усравна земља* (1972), у којој се, прикривен, његов лик појављује на Врачару у песмама циклуса „Повратак у Београд“. Према Попиној стратегији симболичког сажимања, Савин лик је крајње стилизован, као у каквом прозачном и очућеном дечјем цртежу. Он носи сједињене одлике историјског, сакрализованог и народом митологизованог Саве, он је и духовни пастир светлости, али и пастир вукова, каквог га моделује фолклорно предање на трагу божанстава старијих од хришћанства. Попа је мајстор по томе што од читавог свечевог портрета саставља чудесну загонетку у чувеним стиховима: „Путује без пута и пут се за њим рађа“, или: „Лево од њега тече време / десно од њега тече време / он корача по сувом“. Изучаваоци књижевних структура препозна-

ли су у форми загонетке тачку укрштања између говорног језика и уметности речи, тј. поезије. Јер, загонетка је метафора, вандословно значење, на којој почива песма. А одгонетку загонетке „Путује без пута и пут се за њим рађа“ сваки образовани Србин може лако пронаћи, као и значење стиха загонетке што гласи „Поље као ниједно, Над њим небо, под њим небо“. Миљковић је говорио да само оно што је сажето не може се препевати и оглашавао Попу за најбољег савременог песника. Такву тврдњу доказују и ови Попини кристални стихови.

Много се обрађало Сави у доба освојене слободе изражавања, мада би се многи савремени песници који прате трендове и токове намрштили на предлог да тематизују лик оличења

културе којој номинално припадају. Јер они се одмичу од себе, од нас, хоће да припадају већем и срећнијем свету од овог нашег чемера. Можда заиста и немају кључ за такву тему. Пре да тај кључ нису ни тражили. Многи пак привржени Савином личносном пространству тај кључ не налазе у правој мери, не налазе милост у обличења, него понављају ону давнашњу пригодну похвалу нашем првом и правом просветитељу и најостварењем богочовечанском лику међу Србима. Не замерите што тему заокружујем личним ауторским искуством, не због вредности изреченог, него због ауторске перспективе, помало другачије од оних које знамо у песничкој обради Савиног лика. И сам сам, у једном часу, који није био пригодан, осетио потребу да посег-

нем за Савиним ликом и његовим изворним речима. Јер већина нас иако је читала о Сави, није читала Савине књижевне списе, а Саву је лакше и лепше читати него многе друге, не само средњовековне писце. Најпре због непосредности и тоpline. Многи су истицали сцене које приказују однос великог оца на исходу душе и његовог предостojног а дечачки простосрдечног сина.

У књижевности средњег века много шта је преузето и апстраховано, али ово су доживљене ствари, које се непосредно казују. За мене је, као читаоца и као песника, срж Савине истинитости, у том незазорно топлом односу између оца и сина. Јер, очева смрт је тачка откад син почиње припреме за сопствени прелазак на ону страну, прво суочење са коначношћу и снагом љубави и испит вере у бесконачност трајања. Ту је језгро и Савине приче у *Житију Свeйго Симeона Немање*, која се и нас непосредно и сваког појединачно тиче. Стога сам, својевремено, у оквиру асоцијативног низа песама којима је био подстицај губитак оца, преузео потку оне поменути појакне деонице Савине пред умирућим оцем. Јер, и његове речи биле су и моје речи. Свако је једнако и велик и мали, пред лицем смрти које нам

заклања многе видике. Из тих сцена, синовских, могао сам да препознам нашег заједничког, несагледивог Саву као властити *алиер ејо* у том тренутку, при таквом суочењу: „Прах сам те плачем, куљам сав од кала, / Отуд ме рука брижног старца склања. / Mom слабом оцу, некад силном, хвала: // Јер дотура ми свежње поуздања, / С друге већ стране, где он је обала / И задужбина већа од свих здања.“ Очев онострани лик, као највећа задужбина. Према великим и према малим темама поезија изискује лични, дубински лични однос. А то је најтежи услов. До тога долазимо, али не морамо доћи. То је подвиг који је пролазио и сам монах Сава, који је сваким кораком свог бесконачног пута, постајао већи и несагледивији, а опет душевно топао и срдчан, какав се исказује у својим књижевним делима и у нашим душама, који му кличемо с љубављу и са дечијим очекивањима од великог родитеља, у духу.

Др Драган Хамовић
*Предавање одржано у Храму Свeйгоа
Саве у Краљеву,
йоводом 800-годишњице
аутокефалности Српске Православне
Цркве*

У данита пасхалне светлости године Господње 2020. преа
читалачку јавност
стигла је књига презвитера Александра Р. Јевтића
под насловом Господе, где станујеш?
Књига је са благословом
Његовог Преосвештенства Епископа жичког Г. др Јустина
Изашиа из штампе у издању ЕУО Епархије жичке.
Уредник издања је протојереј Радош Младеновић,
а лектуру је урадила гђа Бранка Косановић.
Штампарија је
Интерклина-графика, Врњци. – 191 стр.; 21 см. Тираж 1.000.

“Књиџа Господе, где станујеш? је плод деценијског писања о. Александра за Православни мисионар.

[...] Текстови оца Александра су од почетка били препознатљиви по томе што су писани у нешто краћој форми, директни, са јасном поруком, и са, готово по правилу, пропратним уоквиреним додатком. Оно што је још једна особеност његових текстова који су објављени у овом зборнику јесте то што у њима човек наилази на мноштво тема и мотива не само из теологије, већ и из области философије, науке и књижевности, који су одраз огромне начитаности аутора и његовог готово енциклопедијског знања. Због свог редовног доприноса унапређењу квалитета Православног мисионара, о. Александар је веома брзо постао члан редакције часописа, у којој је активан до дана данашњег. [...] Књига је систематизирана тако што је подељена у четири тематске целине: *Ликови и дела светијих људи, Врлине – украси душе, Бој у књижевности и Вечно у савременом*

светиу. Притом, она се не мора (и вероватно од већине читалаца и неће) читати „линеарно“ – можете је слободно насумице отворати и читати са пронађеног места, а она тиме неће изгубити на својој садржајности и дубини.“

Презвитер др Оливер Суботић,
Уводна реч

“Књиџа Господе, где станујеш? протонамесника Александра Јевтића није ништа друго него продужетак његове службе у Епархији жичкој – годину већ под сводовима новог Храма Светог Саве у Краљеву – али и као израз путање властите изградње, која не престаје до послетка. И то је први и најосетљивији елемент што ове текстове држи на окупу. Образован аутор, утемељен у предању којем припада, поглед усмерава на проблемске тачке од егзистенцијалног значаја, и за посвећене и за непосвећене, и за дубоке и за летимичне. [...]

Негде се пак Јевтић обраћа баштини српске и светске књижевности, дока-

ISBN 978-86-81526-05-3
9 788681 526033

Презвитер Александар Р. Јевтић
ГОСПОДЕ, ГДЕ СТАНУЈЕШ?

Презвитер
Александар Р. Јевтић

ГОСПОДЕ, ГДЕ СТАНУЈЕШ?

заном изворишту података о човеку, тврдих антрополошких истина. Јер, књижевна дела и јесу велика ако су есенција општег искуства. [...]

У текстовима књиге *Господе, где станујеш?* затичемо и жива сведочанства из нашег доба и најближег окружења, која делују јаче од сваке речите проповеди. У читавом том мозаику од елемената црквенопредањског, историјског, књижевног и свакидашњег трајања и опитовања, о. Александар се довољно спремно, али и с дужним опрезом, хвата у коштац са непосредним изазовима и појединца и заједнице у којој служи. У кратким обимима, на делу показује изразиту економију и информативност излагања, на тачно издвојену тему, никада једнослојну. Да се не умноже речи. [...]

Има писаца који вас лако придобију и воде својим путем, у чијим текстовима читалац затекне своје сталне упитаности и недоумице. Затиче у тим текстовима подстицајна места на која

тражи одговор, али и кључеве што му отварају запекле менталне браве. Трусне теме које о. Александар Јевтић дотиче и укралко развија у записима књиге *Господе, где станујеш?* припадају широком кругу тема за шири круг духовно наднесених читалаца, као што, уједно, осветљавају изнутра и не сакривају њиховог аутора. И када то још с почетка проосетимо, надаље му приступамо с поверењем. А поверење је велика, често недосежна ствар.“

Др Драган Хамовић,
Записи из њурској подручја званој душа

ВЕРСКА НАСТАВА У ЕПАРХИЈИ ЖИЧКОЈ

Основни задатак веронауке/верске наставе јесте да ученике истински подстакне на спасење и конкретно афирмише слободу за веру, радосиј за живот, љубав за другог. Са тим циљем Православна веронаука постоји као један од првих предмета који су се изучавали у српским школама, још од средине 18. века (у Аустро-Угарској држави при српским црквеним општинама и раније), па све до 1951. године када је насилно избачена из школа. Веронаука је после педесет година (2001.) „враћена“ у српски образовни систем (а не „уведена“ како неки инсистирају на томе). Посмагтрајући формално/правно разлог за постојање веронауке као школског предмета у савременом школству исходи из општег права на слободу исповедања вере, као и права родитеља и деце да се васпитавају у духу своје вере.

Подручје које припада Епархији жичкој обухвата укупно 151 школску установу основног и средњег нивоа образовања. У свима је, без изузетака, заступљена веронаука. Укупан број ученика који похађа верску наставу према евиденцији Канцеларије за верску наставу Епархије жичке, у школској 2019/20. години је 35. 204 (приближан број као и ранијих година), и чини око 60 процената од укупног броја уписане деце. Веронаука је и даље у већим процентима заступљена у се-

оским срединама и имамо више примера у нашим сеоским школама где сви ученици похађају веронауку. Ове године наставу изводи 128 вероучитеља, од којих трећину чини свештенство. Сходно захтевима и упутствима Министарства Просвете (који се пре свега тичу степена образовања и обима наставног кадра) и ове школске године настављена је рационализација наставног кадра и надамо се да ћемо ускоро потпуно испунити услове у вези са тим.

Епархија жичка, благословом Његовог Преосвештенства Епископа жичког Г. Јустина, кроз рад Канцеларије за верску наставу води бригу о верској настави. Поред правних обавеза која се тичу формирања и предлога листе наставника на почетку

сваке школске године, она се огледа и у редовним састанцима вероучитеља на нивоу намесништава где се анализирају резултати рада, у комуникаци са надлежнима у Министарству просвете, школским Управама и директорима школа.

Епархија жичка (иако правно није обавезна!) својим средствима организује стручне семинаре за своје вероучитеље. Тако су ове школске године организована два стручна акредитована семинара у Краљеву и Чачку, а у току године планиран је још један у Ужицу. На тај начин трудимо се да допринесемо квалитету наставе и да, колико

Извор: геопортал статистике Методи Васиљевић, Државни геопортал Државне Географске Историјске Музејске Збирнице Београда

смо у моћи, надокнадимо недостатак који се тиче стручног усавршавања наших наставника. Такође, наша Епархија помаже, у виду материјалне помоћи, вероучитеље који раде у тежим географским условима или у више сеоских школа.

Вероучитељи наше Епархије су и ове године, осим обавезних наставних активности, свој труд испољавали и на другим пољима: организовањем предавања и приредби у својим школама, израдом дидактичких материјала, организацијом излета до оближњих манастира, прикупљањем средстава за помоћ ближњима, изложбама ученичких радова и другим духовним и културним делатностима. Постоји сарадња појединих вероучитеља са редакцијом „Светосавског звонцета“. Радови наших наставника и ученика су и ове године награђивани на различитим конкурсима.

Путем званичне интернет презентације Епархије жичке и даље промовишемо веронауку. Оваква врста промоције нам је вишеструко значајна, јер представљамо наше најважније активности из наставе и на тај начин размењујемо искуства и чинимо додатну мотивацију за рад. Најквалитетнији прилози се објављују и на званичном интернет сајту Српске Православне Цркве. Такође, верска настава је заступљена и у нашем званичном епархијском часопису „Жички благовесник“. Вероучитељи у сталној рубрици „Веронаука“ редовно објављују своје и дечије радове на неколико страница у сваком броју.

Прошлог Видовдана, као још један владичански благослов, наш Епископ је доделио јавне похвалнице и новча-

но наградио тројицу вероучитеља који су нарочито исказали труд на пољу верске наставе у претходној школској години.

Дужни смо, када је реч о веронауци у српском школском систему, да упознамо и са тешкоћама и проблемима са којима се сусрећемо. Издвајамо, као најважнији, нерешен статус наставника верске наставе у погледу запослења, из кога извиру многа друга питања која стварају одређену несигурност код наставника и тако индиректно утичу и на квалитет саме наставе. Недостатак адекватних уџбеника за поједине узрасте и помоћних средстава за наставу, правни пробле-

ми са организацијом извођења излета и екскурзија, проблеми приликом изјашњавања ученика на упису и формирања група, само су још неки. Ути-

сак је да је потребно једно ново (јас-

но) законско утемељење и његово појединачно формулисање. Можемо закључити да је веронаука као школски предмет и вероучитељ као личност у школи у специфичном положају. Веронаука је специфична и по томе што је то процес у настави у коме учествују сви, и наставници и школски систем као организатор наставе, родитељи и деца, Црква са својим свештенством и верним народом. Она је дело свих нас.

Протонамесник Новица Благојевић,
координатор за верску наставу у
Епархији жичкој

Изабери веронауку!

Зашто?

- Зато што је помоћ у васпитању
- Зато што подтиче на жив и искрен однос са ближњим
- Зато што изграђује породичног човека са ставом
- Зато што помаже бољем разумевању и поштовању породице и друштва у коме живимо
- Зато што нам разоткрива тајне Бога, света и човека
- Зато што нам помаже да спознајемо смисао постојања и пронађемо своје место у друштву
- Јер негује традиционалне вредности...

ВЕРСКА НАСТАВА У СРБИЈИ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА

Период законског уређења веронауке Трећи део

Политички потреси и промене који су се десиле крајем двадесетих година прошлог века довели су до слома парламентаризма у земљи, и до тога да практично сва законодавна и извршна власт буде у рукама краља. Тиме се додатно проширила власт суверена, који је распустио скупштину и забранио сваку политичку делатност. Назив државе је промењен у Краљевина Југославија, а спровођење идеја југословенства постало је много интензивније. Сви покушаји истинског уједињења током једне деценије били су углавном неуспешни и успоравали су жељени прогрес, те је сматрано да се мора посегнути за радикалнијим мерама. Политичко једноумље, на силу и силом прилика креирано, пружало је могућност доношења закона којима би се најзад уредио живот у држави. С. Троицки чини се идеалистички закључује: „готово све законске норме о разним вероисповестима биле (су) донете баш у то време, кад је законодавну власт вршио сам Краљ, тако да можемо казати да је југословенско верско законодавство Краљево законодавство. Многа питања верске политике била су решена повољно за вероисповести само услед личног мешања Краља.“

У погледу верског питања коначно је након бројних покушаја и неуспеха донет *Закон о Српској православној цркви*, којим се уређује однос између

цркве и државе. Закон је био увертира за највиши правни акт, *Устав СПЦ*, који је донет две године касније. Питање верске наставе помиње се у члану 17. поменутог закона. Истиче се да је верска настава обавезна у свим државним (аутор закона под овим подразумева поред основних и средње и стручне школе) и приватним школама. Планове прописује надлежни министар на основу предлога Светог Синода СПЦ. Такође, уџбеници се усвајају на основу мишљења Синода СПЦ. Право предавања веронауке имају парохијски свештеници, као и вероучитељи. Тиме је предавање верске наставе узето из руку учитеља основних школа и пренето на квалификоване свештенике или нарочите вероучитеље, под којима законодавац подразумева световњаке са редовним нижим, и универзитетским, вишим богословским образовањем. У срединама где нема ни једног ни другог, наставу држи учитељ који је православне вере. Вероучитеље поставља министар на основу предлога црквене власти. Овим је питање верске наставе добило законско утемељење и правну основу, чиме је њен статус стављен *ad acta*. У овом периоду је, за разлику од ранијих, приметна спремност државе на кооперативни однос и сарадњу, јер се уважавање мишљења и предлога цркве законом недвосмислено узима у обзир, што и јесте била тежња цркве.

1 ЗБИРКА ЦРКВЕНИХ ЗАКОНА 1
УРЕЂУЈУ:
Д-р ВОЈИСЛАВ ЈАНИЋ и МИЛЕНКО М. ЈАНОШЕВИЋ

ЗАКОН

О СРПСКОЈ ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ

УСТАВ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ СА СПРОВЕДБЕНОМ
НАРЕДБОМ СВ. АРХИЈЕРЕЈСКОГ
СИНОДА И ТУМАЧЕЊИМА

Од
Др. Војислава Јанића
и
Миленка М. Јаношевића

БЕОГРАД
ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА ГЕЦЕ КОНА
1 Кнез Михаилова улица 1
1932

Када је реч о раду на унификавању просветног програма донет је *Закон о народним школама*, који је усвојен 5. децембра 1929. године. У члану 42 наводе се предмети који ће бити изучавани у школама, а на првом месту је *Наука о вери са моралним поукама*. Даље се наводи да је верска настава обавезна за све признате конфесије у држави. Наставу ће реализовати свештеник или вероучитељ, а могућност одабира препуштена је родитељима (члан 43). Оно што је новина

јесте полагање вероучитељског испита како би се проверила и добила неопходна педагошко-методска спрема вероучитеља (члан 43.). Највећи број одредби који се тичу верске наставе важе и у *Закону о средњим школама* који је донет исте године.

Поред општег закона о школству донет је и посебан *Закон и верској настави у народним, браћанским, средњим и учитељским школама у Краљевини Југославији*, којим се уређује ова област. Закон је усвојен

17. октобра 1933. године и већ у првом члану наводи се да је верска настава обавезна у свим школама, и за све признате вероисповести. У члану 3. говори се о статусу који вероучитељи имају у просветном систему. Законом се одређује да они могу имати статус сталног и хонорарног запослења, зависно од фонда часова. Такође, истиче се да за вероучитеље важе иста права и обавезе као и за све остале учитеље (члан 4.). Закон доноси и правила о полагању стручних испита за стручне и народне школе. Оваквим законом, у корелацији са осталим законима који задиру у исти проблем, верској настави се даје легитимитет и њен статус се решава након деценијске борбе. Тиме она постаје значајан део образовног система јер је присутна у програмима основних, средњих и стручних школа, а катихете постају равноправни судеоници на пољу образовања младих нараштаја.

У поменутих законима приметна је жеља државе да оствари кооперативан однос са црквом, да се обезбеди што боље образовање младим Југословенима. Резултат те сарадње је стављање веронауке у исту раван са осталим наставним предметима, али и доношење уредби којима се помаже црквеном развоју. Радић наводи да је СПЦ је 1934/5. примила од државе 45.134.630 динара, а Уредбом о сталној државној помоћи СПЦ од 6. јуна 1939. регулисала је обавезу државе да СПЦ исплаћује суму од 68.700.000 динара, као накнаду за преузета извесна надлештва, установе и лица, са државног на црквени буџет. Оваква врста помоћи била је значајна за опоравак Цркве након рата. СПЦ је између два Светска рата отворила већи број сопствених школа, завода, радионица, штампарија, књижара и продавница црквених потреба. Највећи број цркава из-

међу два рата изграђен је добровољним прилозима мештана или личним средствима богатијих грађана или епископа.

У периоду првих десет година након Уједињења, верска настава је посматрана као баласт и терет на путу остваривања идеје Југословенства. Због тога се и јавља тежња њеног избацивања, или барем подјармљивања и стављања у службу поменуте идеје. За разлику од тог периода, у периоду диктатуре и касније, религија је прихваћена као важан фактор живота у држави. Борба за очување веронауке у којој су биле истрајне све конфесије (православна, католичка, мухамеданска) је уродила плодом. Након законског уређења, верска настава је добила статус који је желела, а следећи изазов био је пружање адекватног верског образовања.

Посао уклапања верске наставе у образовни систем и одговор на потребе времена био је велики изазов. У годинама након уједињења Марјановић пише да је Црква недорасла савременим потребама и исувише конзервативна, самим тим без утицаја на друштво. Више од деценије касније, у годинама када је већ много тога уређено законским путем, прота и вероучитељ Владимир Дакић истиче да је благодарећи држави, Цркви остављена слобода спровођења верске наставе, али да у том погледу ништа није учињено, као и да је стање верске наставе незадовољавајуће због чега је преко потребна реформа.

Марко Трајковић,
докторанд ПБФ Универзитета у
Београду

УЖИЧКА ГИМНАЗИЈА

Преко 180 година традиције за једну средњошколску установу у Србији није мало. У Ужицу, граду у Западној Србији и седишту тадашње ужичке Епархије, те давне 1839. године основана је дворазредна Полугимназија. Једини професор, Милан Мијатовић, почео је 14/1. октобра предавати катихизис, српску граматiku, всемирну (општу) историју, математичко земљописаније, численицу (рачун), јестаствену историју (природопис) и немачки буквар. Тај датум се узима за дан школе.

Тако почиње живот ове школе која је после свега две године свог постојања дочекала у селу Мршељу кнеза Михаила и извела „пригодну оригиналну еклогу“, која је прихваћена са дивљењем, па и поновљена следећег дана при ручку. Кроз бурне деценије 19. и 20. века, Ужичка гимназија је расла и развијала се са народом тог краја, заједно са Храмом Светог

Ђорђа чија изградња, благодарећи Епископу Нићифору Максимовићу, у непосредној близини исте почиње већ следеће 1840. године. Нажалост, Гимназија је већ 1942. г премештена у Чачак, да би се 1856. вратила назад. Године 1881. ова установа постаје коначно потпуна Реална гимназија (нижа и виша). Темелји садашње зграде постављени су на Тргу Светог Ђорђа 1891. да би зграда била спремна већ две године касније. Из ове установе су као издвојена одељења касније никле и гимназије у Пожеги, Ариљу, Ивањици, па је крајем 20. века она постала расадник знања и једна од најцењенијих математичких школа у тадашњој Југославији.

После школовања у пространим учионицама Ужичке гимназије, у свет су кренули и свој печат оставили многи научници, уметници, песници. Међу њеним ученицима био је Љубо-

мир Стојановић, државник, филолог, министар просвете и председник владе. Издао је велики број старих споменика: *Мирослављево јеванђеље*, *Сѣтари српски најиси и зайиси*, Вукова дела, али и удбеник граматике за средње школе и студије о старим штампаријама. Захваљујући њему имамо и студије о српским црквама 15–16. века, о архиепископу Данилу, као и монографију *Живот и рад Вука Стефановића Караџића*. Димитрије Туцовић је био један од најистакнутијих вођа социјалистичког покрета, борећи се у то време за социјална права радника. Један је од оснивача Социјалдемократске партије, као и часописа *Борба*. Не можемо заобићи ни Милутина М. Ускоковића, књижевника и песника. Његови наследници, а наши савременици су Љубомир Симовић и Љубивоје Рш-

мовић. Најзад, поменућемо и нашег познатог савременика и глумца Ивана Босиљчића, кога смо радо сретали у Цркви Светог Марка у Ужицу.

Као што се може видети кроз дела ових личности, у Ужичкој гимназији су увек биле актуелне две врлине: богољубље и човекољубље. Од почетка верске наставе сарадња Цркве и школе ишла је узлазном путањом. Први предавач веронауке је те 2002. године постао прота Милош Босић. Везе Цркве Светог Ђорђа и школе су постале чврсте, а кад је за предавача дошао и протојереј Милић Драговић, сарадња обе цркве и школе се почела огледати и у разним заједничким пројектима и манифестацијама. У њеним просторијама је одржано неколико Сабора беседништва под покровитељством Цркве Светог Марка.

Повремено се организују духовне вечери са занимљивим темама. Са часова веронауке кренуо је и пројекат предавања проте Милића на тадашњој телевизији *Лав* петком увече, која и данас трају. Прве теме су биле управо теме часова православног катихизиса у средњим школама.

Каснији вероучитељи су само надзиђивали темеље својих претходника. Сарадња са Црквом Светог Марка и позориштем кроз несобичну помоћ глумца Немање Јовановића и његове супруге Бојане, професорке српског језика у Гимназији, резултирала је и дивном представом „Принц Растко, монах Сава“, којом су ђаци Ужичке гимназије заслужили награде на такмичењима, али и наградно поклоничко путовање. Секција верске наставе у сарадњи са свештеницима и ђаконима ужичких цркава (особито са тадашњим ђаконом, садашњим свештеником Аранђелом Петровићем) је до сада организовала више поклоничких путовања ка Острогу и светињама Црне Горе, Студеници, Горњој и Доњој испосници Светог Саве, Градцу, Љубостињи и Жичи. Реализација представа за школску славу годинама уназад потпуно је предата у руке вероучитеља, професора музичког васпитања Зорана Жупића и професора српског језика (пре свега поменуте Хаџи Бојане Јовановић) који имају заиста неизмерну аутономију у креирању програма. Када поменемо професора Зорана не можемо а да не истакнемо да је он аутор редовног Светосавског концерта на ком учествују многи црквени хорови.

Из свега реченог може се видети да је однос са запосленима, управом школе на челу са садашњим директором Вукадином Симовићем, као и са ученицима, заиста хвале вредан. Све учioniце су савремене, са рачунарима повезаним на велике мониторе уз

помоћ којих је могућа реализација свих врста часова уз помоћ савремених средстава. Ученици повремено, уз договор са вероучитељем, посећују богослужења, увек се нађе понеки гимназијалац у олтару Цркве Светог Марка, а више студената ПБФ-а и неколико вероучитеља Епархије жичке су управо ученици ове школе.

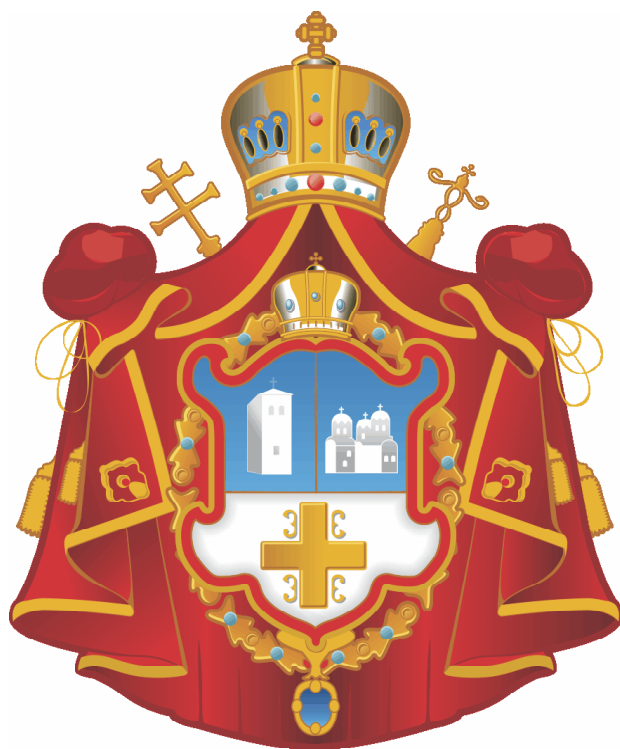
На часовима веронауке у овој школи за катихету увек постоји велики изазов – то су одлични ђаци са безбројним питањима и са својим дилемама. Заинтересовани су за однос између вере и науке, али и начин живљења у савременом свету у складу са Јеванђељем. Њихова усмереност ка знању истовремено се живо осећа и као својеврсна духовна глад која се може утолити само на један начин – схватањем да је човекољубље предуслов Богољубља, а ово друго је основ свега доброг и сваког животног успеха. Зато са радошћу спознају да су многи од Отаца како Васељенске тако и Српске Цркве били изузетно образовани и познавали и природне и друштвене науке – попут Светог Јована Златоуста, али и Николаја Жичког – „Српског Златоуста“, као и Светог Јустина Философа, али и Светог Јустина Ћелијског.

На крају, аутор овог текста не може а да не истакне своју љубав и поштовање према школи чији је ученик и сам био. Овде се мењају људи, долазе нови професори и ученици, али школа остаје иста – она у којој је увек имало места и за веру и за науку, за поштовање другог и другачијег, храм знања на Тргу и трагу Светог Саве.

Вероучитељ Јанко Божовић

ЛЕТОПИС БОГОСЛУЖЕЊА ЊЕГОВОГ ПРЕОСВЕШТЕНСТВА ЕПИСКОПА ЖИЧКОГ ГОСПОДИНА Г. др ЈУСТИНА

ОД 17. ФЕБРУАРА/1. МАРТА
ДО 18/31. МАЈА 2020. ГОДИНЕ

✦ ✦ ✦

✦ ✦ ✦

17. фебруар/1. март (Недеља сиропусна; Свети великомученик Теодор Тирон (Беле покладе))

Његово Преосвештенство г. Јустин је служио Свету Архијерејску Литургију у Манастиру Каменцу.

✦ ✦ ✦

20. фебруар/4. март (Свети Лав Катански)

У среду прве седмице Великог поста Свету Литургију Пређеосвећених дарова Епископ је служио у Саборном храму Светог Саве у Краљеву.

✦ ✦ ✦

24. фебруар/8. март (Недеља прва поста – Чиста – Православља; Прво и друго обретење главе Светог Јована Крститеља)

Епископ Јустин је началствовао евхаристијским сабрањем у Храму Светог Саве у Краљеву, где је ђакона Станимира Мирковића рукоположио у чин презвитера.

✦ ✦ ✦

2/15. март (Недеља друга поста – Пачиста; Свети свештеномученик Теодот Киринајски)

Владика је служио Свету Архијерејску Литургију у Храму Светог пророка Илије у Сирчи код Краљева, где је дипломираног теолога Михајла Живковића из Краљева рукоположио у чин ђакона.

9/22. март (Недеља трећа поста – Крстопоклона; Светих 40 мученика Севастијских – Младенци; Св. 42 мученика Момишићка)

Поводом славе придворног Параклиса Епископ је служио Свету Архијерејску Литургију у Епископском двору у Краљеву.

13/26. март (Недеља четврта поста – Средопосна; Свети апостол Аристовул; Свети мученик Савин)

Свету Архијерејску Литургију Владика је служио у Храму Светог Саве у Краљеву.

22. март/4. април (Свети свештенумученик Василије Анкирски)

Епископ је служио Свету Архијерејску Литургију у Манастиру Жичи.

25. март/7. април (Благовести)

У Манастиру Благовештењу кабларском Владика је служио Свету Архијерејску Литургију поводом манастирске славе и пререзао славски колач са игуманијом Михаилом и сестрама.

31. март/13. април (Велики четвртак (Велико бденије))

Свету Архијерејску Литургију Светог Василија Великог Преосвећени је служио у Храму Светог Саве у Краљеву.

3/16. април (Недеља Светла; Васкрсење Господа Исуса Христа – Васкрс)

Епископ је служио Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Светог Саве у Краљеву.

4/17. април (Васкрсни уторак)

У Саборном храму Светог Саве, Епископ је служио Свету Архијерејску Литургију уз присуство верног народа.

20. април/3. мај (Недеља трећа – Мироносица; Преп Теодор Трихина; Св. Јоасаф Српски; Свети Николај Жички)

У Дому Спасовом у Манастиру Жичи Владика је служио Свету Ар-

хијерејску Литургију на којој је мо-
литвено и радосно прослављен пре-
нос моштију Светог Владике Нико-
лаја из Америке у Србију.

**23. април/6. мај (Свети великому-
ченик Георгије – Ђурђевдан)**

Поводом славе манастирског хра-
ма Епископ Јустин је служио Свету
Архијерејску Литургију у Манастиру
Враћевшници.

**25. април/8. мај (Свети апостол и
јеванђелист Марко – Марковдан)**

Литургијска заједница при Храму
Светог апостола и јеванђелиста Мар-
ка у Ужицу, прослављајући славу сво-
га заштитника, имала је радост слу-
жења Свете Архијерејске Литургије.

27. април/10. мај (Недеља четврта

**– Раслабљеног; Спаљивање моштију
Светог Саве на Врачару)**

Владика је началствовао Светом
Архијерејском Литургијом уз сабрање
свештенослужитеља из разних краје-
ва наше Епархије и верног народа Бо-
жијег у Саборној цркви у Краљеву,
поводом прославе Светог Саве, заш-
титника овог храма и васцелог рода
српског.

**29. април/12. мај (Свети Василије
Острошки Чудотворац)**

У Храму Светог Василија Острош-
ког у Кованлуку, предграђу Краљева,
Преосвећени је служио Свету Архије-
рејску Литургију поводом славе храма.

**4/17. мај (Недеља пета – Самарјан-
ке; Света мученица Пелагија Тар-
сијска)**

Епископ Јустин је служио Свету
Архијерејску Литургију у Храму Све-
тог архангела Гаврила у Севојну.

9/22. мај (Пренос моштију Светог оца Николаја)

Поводом храмовне славе Владика је служио Свету Архијерејску Литургију у Брусници крај Горњег Милановца.

11/24. мај (Недеља шеста – Слепога; Свети Ђирило и Методије; Свети Никодим Српски)

Преосвећени је чином Великог освећења Цркве осветио новоподигнути храм посвећен Живоносном источнику Пресветој Богородици у Врњачкој Бањи, а затим служио Свету Литургију на којој је поделио епископске грамате добротворима храма.

15/28. мај (Вазнесење Господње – Спасовдан; Свети Ахилије)

Поводом славе храма, Владика је служио Свету Архијерејску Литургију у Цркви Светог Ахилија у Ариљу.

18/31. мај (Недеља седма – Светих Отаца I Вас. сабора; Свети мученик Теодот Анкирски)

Господин Јустин је началствовао евхаристијским сабрањем у Саборном храму Светог Саве у Краљеву где је ђакон Александра Јаховића рукоположио у чин презвитера. Затим је освештао новоподигнуту продавницу са гориоником за свеће у порти храма.

Приредио:
протођакон
Александар М. Грујовић

СВЯТЫЙ ПЕТРЪ АПОСТОЛЪ
СВЯТЫЙ ПАВЪЛЪ АПОСТОЛЪ
СВЯТЫЙ ПАВЪЛЪ АПОСТОЛЪ
СВЯТЫЙ ПАВЪЛЪ АПОСТОЛЪ